

บทที่ 2

ความหมาย แนวความคิด และหลักการในการทารุณกรรมสัตว์

การทำความเข้าใจถึงแนวความคิดหรือมาตรการทางกฎหมายใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายในการทารุณกรรมสัตว์จำเป็นต้องมีความเข้าใจความรู้ พื้นฐานเกี่ยวกับสัตว์ ทั้งความหมาย ความสำคัญ สถานภาพ พฤติกรรม ตลอดจนถึงสถานการณ์การทารุณสัตว์ที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำของกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคลในประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจในรายละเอียดไปในทิศทางเดียวกัน

2.1 ความหมายของสัตว์

สัตว์ ตามหลักสัตววิทยา หมายถึง สมาชิกของอาณาจักรสัตว์หรือกลุ่มของสิ่งมีชีวิตที่แตกต่างจากสิ่งมีชีวิตชั้นพืชและเห็ดรา เนื่องจากไม่สามารถผลิตคลอโรฟิลล์ได้เอง มีความต้องการ สารอินทรีย์เป็นอาหาร ไม่มีผนังเซลล์ มีการเจริญเติบโตอย่างจำกัด มีความสามารถในการเคลื่อนไหว และมีอารมณ์ความรู้สึกหลายประการคือสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าสัตว์จะต้องเป็นสายพันธุ์ ใน Kingdom Animalia ซึ่งสิ่งมีชีวิตตระกูลดังกล่าวจะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากสิ่งมีชีวิตอื่น เช่น มี Eukaryotic Cell ไม่สามารถสร้างอาหารเองได้ ไม่มีผนังเซลล์ มีความสามารถในการเคลื่อนที่มีอวัยวะรับความรู้สึกจึงแสดงความรู้สึกได้หลากหลาย ในปัจจุบันนี้มีการค้นพบสายพันธุ์สัตว์เกือบ 30 ล้านสายพันธุ์โดยนักวิทยาศาสตร์และได้จัดแบ่งประเภทของสัตว์อย่างง่าย ๆ เป็น 6 ประเภท ได้แก่ กลุ่มสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง กลุ่มปลา กลุ่มสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ กลุ่มสัตว์เลื้อยคลาน กลุ่มสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม และกลุ่มนก¹ เป็นต้น

โดยมาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศด้านการคุ้มครองสัตว์โดยรวมในระดับสากล ปัจจุบันยังไม่ปรากฏออกมาเป็นรูปธรรม มีเพียงแนวทางปฏิบัติที่เป็นไปตามหลักศีลธรรมอันดี เท่านั้น เช่น องค์การสวัสดิภาพสัตว์สากล ซึ่งเป็นแกนนำในการรณรงค์ให้ประชาคม โลก่วมลงชื่อ สนับสนุนปฏิญญาสากลว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์กล่าวถึงบริบทที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ เช่น อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพที่มีวัตถุประสงค์ในการดำรงรักษาไว้ซึ่งความ หลากหลายทางพันธุกรรม ความหลากหลายทางชนิดพันธุ์ และความหลากหลายของระบบนิเวศ โดยอาจตีความได้ว่า สัตว์ หมายถึง สิ่งมีชีวิตประเภทหนึ่งในระบบนิเวศซึ่งได้รับความคุ้มครองตาม อนุสัญญาดังกล่าว ส่วนพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรม

¹ สมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทย และวิทยาลัยนวัตกรรมการสัตวแพทย์ มหาวิทยาลัยรังสิต. (2550). *โครงการสมุดปกขาว เปิดเผยสถานการณ์การทารุณสัตว์ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรังสิต. หน้า 9-10.

และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ได้ให้ความหมายของสัตว์ หมายความว่าสัตว์ที่โดยปกติเลี้ยงไว้เพื่อเป็นสัตว์เลี้ยง สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้งาน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นพาหนะ สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นเพื่อน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการแสดง หรือสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการอื่นใด ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีเจ้าของหรือไม่ก็ตามและให้หมายความรวมถึงสัตว์ที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด²

2.1.1 ความหมายของสัตว์ตามกฎหมาย

โดยความหมายของสัตว์ตามกฎหมายนั้น สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

2.1.1.1 ความหมายของสัตว์ตามกฎหมายระหว่างประเทศ มาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศในด้านการคุ้มครองสัตว์โดยรวมในระดับสากล ปัจจุบันยังไม่ปรากฏออกมาเป็นรูปธรรมจากการศึกษาพบแต่แนวทางปฏิบัติที่เป็นไป ตามหลักศีลธรรมอันดีเท่านั้น เช่น องค์กรสวัสดิภาพสัตว์สากล (World Society for the Protection of Animals : ASPCA) ซึ่งเป็นแกนนำในการรณรงค์ให้ประชาคมโลกร่วมลงชื่อสนับสนุนปฏิญญาสากลว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ (Universal Declaration for the Welfare of Animals) โดยมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองหลักสวัสดิภาพสัตว์ขั้นพื้นฐาน ปัจจุบันอยู่ในระหว่างดำเนินการ³ ดังนั้น ความหมายเชิงภาพรวมของคำว่าสัตว์จึงไม่มีกำหนดไว้ แต่อาจมีการกล่าวถึงในรูปของบริบทที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ เช่นอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ที่มีวัตถุประสงค์ในการดำรงรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางพันธุกรรม ความหลากหลายทางชนิด พันธุ์ และความหลากหลายของระบบนิเวศ⁴ โดยอาจตีความได้ว่าสัตว์หมายถึงสิ่งมีชีวิตประเภท หนึ่งในระบบนิเวศซึ่งได้รับความคุ้มครองตามอนุสัญญาดังกล่าว

ความหมายในเชิงเฉพาะสัตว์บางชนิดหรือบางประเภทนั้น ความหมายย่อมหลากหลายไปตามชนิดหรือประเภทของสัตว์ที่มุ่งคุ้มครอง เช่น อนุสัญญาว่าด้วยการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ที่มีการอพยพย้ายถิ่น (Conservation of Migratory Species of Wild Animal) ที่มีการระบุชนิดพันธุ์ของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครอง ซึ่งอาจหมายความว่าสัตว์ที่มีการอพยพย้ายถิ่นคือสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองตามอนุสัญญานี้

² ประพิมพ์พรรณ เงินทิพย์. (2554). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสัตว์ตามหลักสวัสดิภาพสัตว์*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขากฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 5-6.

³ Universal Declaration on Animal Welfare, http://www.udaw.org/gov/pdf/thai/thai_flyer.pdf, April 3, 2010. อ้างถึงในเรื่องเดียวกัน. หน้า 6.

⁴ Infoterra Thailand, <http://infoterra.deqp.go.th>, April 3, 2010. อ้างถึงใน ประพิมพ์พรรณ เงินทิพย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 6.

หรืออนุสัญญาการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora : CITES) ที่ได้กำหนดชนิดพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครองไว้เป็น 3 ลักษณะ คือ

ลักษณะแรก ห้ามค้าเด็ดขาดยกเว้นเพื่อการศึกษา เนื่องจากเป็นสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์

ลักษณะที่สอง คือ พันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ยังไม่ถึงกับใกล้สูญพันธุ์จึงยังอนุญาตให้ค้าได้ แต่ต้องมีการควบคุมไม่ให้เกิดความเสียหาย หรือลดปริมาณลงอย่างรวดเร็วจนถึงจุดใกล้สูญพันธุ์

ลักษณะที่สาม คือ ชนิดพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครองตามมาตรการทางกฎหมายของประเทศใด ประเทศหนึ่งแล้วขอความร่วมมือประเทศภาคี⁵

ในแต่ละลักษณะจะมีบัญชีรายชื่อชนิดของสัตว์ที่กำหนดไว้จึงอาจอนุมานความหมายของสัตว์แต่ละชนิดจากบัญชีรายชื่อที่กำหนดไว้ได้ ในส่วนของมาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศไม่มีการให้ความหมายคำว่าสัตว์เชิงภาพรวมไว้โดยตรง แต่อธิบายในบริบทที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศหรือระบบเป็นชนิดพันธุ์ที่ต้องการคุ้มครองอย่างชัดเจน ผู้เขียนเห็นว่า การอธิบายในบริบทที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ เพื่อให้ภาพการคุ้มครองเป็นไปเพื่อระบบทั้งหมด และทรัพยากรสัตว์ย่อมได้รับประโยชน์จากการคุ้มครองนั้น แต่การคุ้มครองโดยมีการระบุชนิดสายพันธุ์ เป็นไปเพื่ออนุรักษ์คุ้มครองชนิดหรือสายพันธุ์นั้นอย่างเข้มงวด โดยไม่ต้องการให้เกิดการตีความหรือมีช่องโหว่ในการบังคับใช้

2.1.1.2 ความหมายของสัตว์ตามกฎหมายของต่างประเทศ ความหมายของคำว่า สัตว์ในแต่ละประเทศจึงแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของมาตรการทางกฎหมายแต่ละฉบับและบริบทของแต่ละสังคม เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ของประเทศมอลต้า (Malta: Animal Welfare Act) ที่วางหลักว่าสัตว์ตามพระราชบัญญัตินี้หมายถึงสมาชิกสัตว์ทุกชนิดที่อยู่ในอาณาจักรสัตว์ ยกเว้นสิ่งมีชีวิตที่เป็นมนุษย์ นอกจากนี้ให้รวมถึงสิ่งมีชีวิตจำพวกหอนแมลงและหรือการขยายพันธุ์ที่เกิดจากสัตว์จำพวกหอนแมลงด้วย แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงสัตว์ที่ยังเป็นตัวอ่อนหรือเพิ่งเริ่มก่อตัว⁶ หรือพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองสัตว์ของประเทศแอฟริกาใต้ (Animal Protecting Act : South - Africa) บัญญัติว่า สัตว์ หมายถึง สัตว์จำพวกม้า วัว แกะ แพะ หมู สัตว์ปีกที่สามารถเป็นอาหารได้ นกกระจอกเทศ สุนัข แมว และสัตว์ป่าอื่น

⁵ The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, Official documents, "The CITES Appendices," <http://www.cites.org>, April 3, 2010. อ้างถึงใน ประพิมพ์พรรณ เงินทิพย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 7.

⁶ Malta Animal Welfare Act 2002, Chapter 439, Animal Welfare Act (8 February 2002) ACT No. XXV of 2001, <http://www.pictures-of-cats.org/Malta-AnimalWelfare-Act-2002.html>, March 15, 2010. อ้างถึงใน ประพิมพ์พรรณ เงินทิพย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 10.

ใดที่นำมาเลี้ยง หรือนก ไม่ว่าจะป็นสัตว์ ป่า นกป่าหรือสัตว์เลื้อยคลานที่ถูกกักขังหรืออยู่ใ้ความควบคุมของมนุษย์ไม่ว่าผู้ใดก็ตาม ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าในส่วนความหมายคำว่าสัตว์ของมาตรการทางกฎหมายต่างประเทศพบว่า ทุกประเทศที่มีมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวได้พยายามให้ความหมายที่ครอบคลุมถึงสัตว์ทุกประเภท ซึ่งสังเกตได้จากการใช้คำว่า “Member of Animal Kingdom” หรือ “Wild Animal” ในบางประเทศได้อธิบายในลักษณะกว้างเพื่อให้การตีความเป็นไปได้โดยง่าย บางประเทศได้ให้ความหมายถึง เฉพาะสัตว์ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของมนุษย์เพื่อให้การคุ้มครองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ และบริบทของสังคมในประเทศของตนต่อไป

2.1.1.2 ความหมายของสัตว์ตามกฎหมายของประเทศไทย สามารถศึกษาพระราชบัญญัติหลายฉบับของประเทศไทยที่ส่งเสริมและคุ้มครองสัตว์ โดยเฉพาะประเภทหรือชนิดพันธุ์ ซึ่งได้กำหนดความหมายของสัตว์ไว้ดังต่อไปนี้

1) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มีวัตถุประสงค์ในการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าทั้งหมด 3 ประเภท ได้แก่ สัตว์ป่า สัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่า คุ้มครอง และได้ให้ความหมายของสัตว์ประเภทต่าง ๆ ไว้ในมาตรา 4 ว่า

“สัตว์ป่า” หมายความว่า สัตว์ทุกชนิด ไม่ว่าสัตว์ปีก สัตว์บก สัตว์น้ำ แมลงหรือแมง ซึ่งสภาพธรรมชาติย่อมเกิดและดำรงชีวิตอยู่ในป่า ในน้ำ และให้ความหมายรวมถึงไข่ของสัตว์ป่าเหล่านั้นทุกชนิดด้วย แต่ไม่ได้หมายความรวมถึงสัตว์พาหนะที่ได้จดทะเบียนทำตัว รูปพรรณตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะแล้ว และสัตว์พาหนะที่ได้มาจากการสืบพันธุ์ของสัตว์ พาหนะดังกล่าว

“สัตว์ป่าสงวน” หมายความว่า สัตว์ป่าที่หายากตามบัญชีท้าย พระราชบัญญัตินี้และตามที่ จะกำหนดโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

“สัตว์ป่าคุ้มครอง” หมายความว่า สัตว์ป่าตามที่กฎกระทรวง กำหนดให้เป็นสัตว์ป่า คุ้มครอง

2) พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 มีวัตถุประสงค์ใน การควบคุมการประกอบวิชาชีพสัตวแพทย์ ได้ให้ความหมายคำว่าสัตว์ไว้ ในมาตรา 4 ว่า “สัตว์” หมายความว่าสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่พรรณไม้และมนุษย์

3) พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมาย คำว่าสัตว์ไว้ในมาตรา 4 ว่า “สัตว์” หมายความว่า สัตว์ที่มีใช้สัตว์ป่า และ หมายความว่าเฉพาะ โค กระบือ แพะ แกะ สุกร และ สัตว์อื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

4) พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ได้ให้ความหมายคำว่าสัตว์น้ำ ไว้ในมาตรา 4 (1) ว่า “สัตว์น้ำ” หมายความว่า สัตว์ที่อาศัยอยู่ในน้ำหรือมีวงจรชีวิตส่วนหนึ่งอยู่ใน น้ำหรืออาศัยอยู่ในบริเวณที่น้ำท่วมถึง เช่น ปลา กุ้ง ปู แมงดาทะเล หอย เต่ากระ ตะพาบน้ำ กระจับปี่ รวมทั้งไข่ของสัตว์น้ำนั้น สัตว์น้ำจำพวกเลี้ยงลูกด้วยนม ปลิงทะเล ฟองน้ำ หินปะการัง กัลปังหา และสาหร่ายทะเล ทั้งนี้รวมทั้งซากหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของสัตว์น้ำเหล่านั้น และหมายความรวมถึงพันธุ์ไม้น้ำตามที่ได้มีพระราชกฤษฎีการะบุชื่อ

5) พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 ได้ให้ความหมายคำว่าสัตว์ พาหนะ ไว้ในมาตรา 4 ว่า “สัตว์พาหนะ” หมายความว่า ช้าง ม้า โคน กระบือ ล่อ ลา ซึ่งได้ทำหรือต้องทำด้วยรูปพรรณตามพระราชบัญญัตินี้

6) ความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 ได้ให้ความหมายคำว่า “สัตว์” ไว้ว่าหมายถึง สิ่งมีชีวิตซึ่งแตกต่างไปจากพรรณไม้ ส่วนมากมีความรู้สึกและเคลื่อนไหวย้ายที่ไปได้เองหรือสัตว์ที่ไม่ใช่มนุษย์⁷

7) พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ได้ให้คำนิยามความหมายของคำว่าสัตว์ไว้ ในมาตรา 3 ว่า “สัตว์” หมายความว่า สัตว์ที่โดยปกติเลี้ยงไว้เพื่อเป็นสัตว์บ้าน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้งาน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นพาหนะ สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นเพื่อน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการแสดง หรือสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการอื่นใด ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมีเจ้าของหรือไม่ก็ตาม และให้หมายความรวมถึงสัตว์ที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด⁸

2.1.1.3 ประเภทของสัตว์ สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) สัตว์บ้าน หมายความว่า สัตว์ที่มนุษย์นำมาเลี้ยงเป็นระยะเวลาอันยาวนานจนขาดจากสภาพของความเป็นสัตว์ป่าในที่นี้หมายถึง สุนัขและแมวเท่านั้น ส่วนสัตว์ชนิดอื่นที่มนุษย์นำมาเลี้ยง เช่น กระต่าย ปลา นก โดยสภาพธรรมชาติยังคงดำรงชีวิตตามสภาพของสัตว์ป่าแต่ดั้งเดิม เช่น ปลา ยังคงเกิดและดำรงชีวิตอยู่ในน้ำตามสภาพธรรมชาติดั้งเดิม แม้ปลาบางชนิดนั้นจะไม่เคยดำรงชีวิตอยู่ในแหล่งน้ำธรรมชาติมาก่อนเลยก็ตาม⁹

⁷ สำนักหอสมุดแห่งชาติ. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). หน้า 227.

⁸ พระราชบัญญัติ ป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557.

⁹ ยืนยงค์ ใจสมุทร. (2549). *คำอธิบายรวมกฎหมายป่าไม้และสัตว์ป่า*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม พับบลิชซิง เฮาส์. หน้า 231.

2) สัตว์เศรษฐกิจ หมายความว่า สัตว์ที่มนุษย์นำมาเลี้ยง เพื่อผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง เช่น เพื่อใช้งานและเป็นอาหาร เป็นต้น สัตว์เศรษฐกิจมีทั้งสัตว์สี่เท้า เช่น สุกร โค กระบือ ม้า แพะ แกะ และสัตว์ปีก เช่น เป็ด ห่าน ไก่ และไก่วง เป็นต้น¹⁰

3) สัตว์ป่า ในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535¹¹ มาตรา 4 ได้ให้ความหมาย “สัตว์ป่า” ไว้ว่า สัตว์ทุกชนิดไม่ว่าสัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์ปีก แมลงหรือแมง ซึ่งโดยสภาพธรรมชาติย่อมเกิดและดำรงชีวิตอยู่ในป่าหรือในน้ำ และให้ความหมายรวมถึงไข่ของสัตว์ป่าเหล่านั้นทุกชนิดด้วย แต่ไม่หมายความรวมถึงสัตว์พาหนะที่ได้จดทะเบียนทำตัวรูปพรรณตามกฎหมายพาหนะ

2.1.2 ความหมายของสัตว์ตามองค์กรเอกชน

“สัตว์” หมายถึง สิ่งมีชีวิตใดที่ไม่ใช่มนุษย์และพันธุ์พืช¹² แต่ความหมายดังกล่าว เป็นเพียงการให้ความหมายอย่างกว้างที่ใช้ทัศนคติของมนุษย์เป็นศูนย์กลางในการให้ความหมายซึ่งไม่เพียงพอต่อการป้องกันปัญหาการละเมิดสิทธิสัตว์ กล่าวคือ มนุษย์จำนวนหนึ่งเชื่อว่าสัตว์ไม่มีจิตวิญญาณ บ้างไม่เชื่อว่าสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึก ดังนั้นจึงเกิดทัศนคติในเชิงความเป็นเลิศ ของเผ่าพันธุ์มนุษย์ที่อยู่เหนือสิ่งมีชีวิตทั้งหมด หากแต่จากผลงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์หลายชิ้น ปรากฏชัดว่าสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่สามารถมีความรู้สึก และอารมณ์เจ็บปวด เสียใจ ดีใจได้ไม่แตกต่าง ไปจากมนุษย์ ดังนั้นองค์กรเอกชนจึงได้ให้ความหมายของคำว่าสัตว์เพิ่มขึ้นเป็นสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิต ในอาณาจักรสัตว์ ไม่รวมมนุษย์และพันธุ์พืช และเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีอารมณ์ ความรู้สึก เพื่อให้การ ดำเนินภารกิจการคุ้มครองและอนุรักษ์สัตว์ตามหลักสวัสดิภาพสัตว์เป็นไปอย่างราบรื่นและมี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ความหมาย ลักษณะ สาเหตุ และผลกระทบของการทารุณกรรมสัตว์

การทารุณสัตว์หรือการทารุณกรรมสัตว์ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 ไม่ได้มีการให้ความหมายไว้โดยเฉพาะแต่มีการให้ความหมายของคำว่า ทารุณ ซึ่งหมายถึง คุร้าย โหดร้าย ร้ายกาจ และคำว่า ทารุณกรรม หมายถึง การกระทำอย่างโหดร้าย ส่วนคำว่า สัตว์ หมายถึง

¹⁰ สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2531). *การเลี้ยงปลุกสัตว์ เล่มที่ 12*. โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. หน้า 28.

¹¹ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 หน้า 1.

¹² Animal World “The Meaning of Animal”, www.animalworld.net, March18, 2010.

“Animal means all living members of the animal kingdom, other than human beings and flora.”

สิ่งมีชีวิตซึ่งแตกต่างไปจากพรรณไม้ ส่วนมากมีความรู้สึกและเคลื่อนไหว ย้ายที่ไปได้เองหรือสัตว์ที่ไม่ใช่มนุษย์

2.2.1 ความหมายของการทารุณกรรมสัตว์

หากพิจารณาจากความหมายของคำตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 คำว่า การทารุณสัตว์ ย่อมหมายถึง การกระทำอย่างโหดร้ายและร้ายกาจ ต่อสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่มนุษย์ คำว่า การทารุณสัตว์ หรือ การทารุณกรรมสัตว์ มีความหมายตรงกับ คำในภาษาอังกฤษว่า Animal Cruelty to Animal ซึ่งตาม The Longman Dictionary of Contemporary English ได้ให้ความหมายของคำว่า Cruelty ไว้ว่าการตั้งใจหรือความประสงค์ที่จะทำ ให้คนหรือสัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน รูปแบบพฤติกรรมที่มีเจตนา หรือตั้งใจซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดความเจ็บปวดต่อคนหรือสัตว์ และใน Black's Law Dictionary ได้ให้ความหมายของ Cruelty to Animal ว่าหมายถึง การกระทำที่มีความมุ่งร้ายอันเป็นสาเหตุทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานหรือถึงแก่ความตาย นอกจากความหมายที่ได้จากพจนานุกรมฉบับภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีนักวิชาการจากสาขาวิชาชีพต่าง ๆ รวมทั้งองค์กรเกี่ยวกับการพิทักษ์คุ้มครองสัตว์หลายองค์กร ได้ให้คำจำกัดความการทารุณสัตว์ในมุมมองที่แตกต่างกันไปดังต่อไปนี้¹³

Andrew N. Rowan (1999) ได้ให้ความหมายของการทารุณสัตว์ว่า หมายถึง การกระทำใดๆ หรือ การละเลยใด ๆ ต่อสัตว์ ที่บุคคลมีเจตนาหรือไตร่ตรองไว้ก่อน ทำให้สัตว์นั้นได้รับความเจ็บปวด ทุกข์ทรมาน เพื่อให้ตนได้รับความสุข ความพอใจ หรืออื่น ๆ เช่น การจู่ดไฟเผาหางแมวเพื่อความสนุก เป็นต้น

Felthous and Kellert (1986) ได้ให้ความหมายของการทารุณกรรมสัตว์ไว้ว่า หมายถึง การเจตนาทำร้ายสัตว์โดยไม่จำเป็นอย่างซ้ำ ๆ จนเป็นเหตุให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมาน

Brown (1988), Vermeulen and Odendaal (1993) ได้ให้ความหมายในทำนองเดียวกันกับ Felthous and Kellert มีเพียงบางประเด็นที่มีความเห็นแตกต่างออกไป โดยเห็นว่าการทารุณสัตว์ ไม่จำเป็นต้องเป็นการกระทำที่ซ้ำ ๆ และเป็นกรกระทำเพียงครั้งเดียวก็เพียงพอที่จะถือว่าเป็นการ ทารุณสัตว์แล้ว และยังเห็นต่อไปอีกว่าการทารุณสัตว์นั้นอาจเกิดขึ้นได้จากการกระทำ เช่น การตี การทุบสัตว์ และการละเว้นการกระทำ คือ การไม่สนใจและเอาใจใส่ดูแลรักษาสัตว์ แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญคือจะต้องพิจารณาจากจุดประสงค์ของการกระทำหรือการละเว้น การกระทำนั้น ๆ ที่ผู้กระทำต้องมีเจตนาหรือรู้ได้ว่าจะทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน นอกจากนี้ Vermeulen and Odendaal เห็นว่า การทารุณสัตว์รวมถึงการ

¹³ สิทธิชัย คลังมณี. (2558). *ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์และการจัดหลักสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557*. สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 12-13.

กระทำโดยบังเอิญหรือ อุบัติเหตุด้วย และการทารุณสัตว์ยังเป็นการกระทำที่ทำร้าย หรือก่ออันตรายทางด้านร่างกายหรือจิตใจอารมณต์ต่อสัตว์

Frank R. Ascione (2001) ให้คำจำกัดความของการทารุณสัตว์ในมุมมองทางกฎหมายว่า หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคมอันเป็นสาเหตุที่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวด เดือดร้อน ทุกข์ทรมาน หรือทุกข์ยาก และหรือตาย โดยไม่มีเหตุอันสมควร แต่ไม่รวมถึงการกระทำใด ๆ ที่เป็นอันตรายต่อสัตว์ซึ่งสังคมเห็นว่าไม่ควรตำหนิหรือควรรี้อภัย แก่การกระทำนั้น เช่น การฆ่าที่ถูกต้อง ตามกฎหมายเพื่อผลประโยชน์ทางการเกษตรหรือการวิจัย ทดลองทางการแพทย์ เป็นต้น

การให้คำจำกัดความนั้นย่อมแตกต่างกันไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ของแต่ละชุมชนหรือ สังคมว่าการไปทำอะไรที่เป็นการทารุณสัตว์ และในความหมายของสัตว์ ที่ตกเป็นเหยื่อของการทารุณ กรรมส่วนใหญ่จะหมายถึงสัตว์ที่มีกระดูกสันหลัง เนื่องจากสัตว์ ประเภทนี้เป็นสัตว์ที่มีความสามารถในการรับรู้และแสดงความเจ็บปวดและหรือความทรมาน ให้เห็นได้

องค์กรเกี่ยวกับการพิทักษ์สัตว์ในประเทศญี่ปุ่น ที่มีชื่อว่า ALIVE (All Life in a Viable Environment in Japan) ได้ให้ความหมายของการทารุณสัตว์ไว้ ดังนี้

1) การกระทำโดยจงใจหรือเพิกเฉย ที่เป็นสาเหตุให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมาน ทางกาย หรือจิตใจ หรือรูปแบบของการกระทำต่าง ๆ ที่ทารุณจนทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวด หรือตาย เช่น ดีเมวจนตาย ทูบขาของสัตว์จนไม่สามารถเดินได้ หรือฝังสัตว์ทั้งเป็น เป็นต้น

2) การละเลย ไม่สนใจ ไม่เอาใจใส่ ที่จะจัดหาอาหารและน้ำ ที่จำเป็น เหมาะสม ต่อสวัสดิภาพของสัตว์ เป็นเหตุให้สัตว์นั้นอ่อนเพลียและอาจถึงแก่ความตาย หรือการเก็บสัตว์ไว้ใน ที่ไม่เหมาะสมกับสภาพ โดยธรรมชาติของสัตว์ เป็นเหตุให้สัตว์ต้อง ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานเช่น การเลี้ยงไก่ จำนวนมากอย่างแออัดในสถานที่ที่คับแคบ หรือการปล่อยให้สุนัขต้องอดอยาก หิวโหย เป็นต้น

3) การจัดให้สัตว์มาต่อสู้กับสัตว์อื่นหรือมนุษย์ เช่น การชนไก่ การปล่อยให้สุนัขต่อสู้กัน หรือการปล่อยสัตว์ขนาดเล็กให้ถูกสัตว์ขนาดใหญ่ไล่ล่า ไล่กัด จนตาย เป็นต้น

4) การขนส่ง บรรทุกสัตว์ ที่ต้องเดินทางในระยะไกลจนเป็นเหตุให้สัตว์ทรมานหรือ ตาย ในที่สุด เช่น การนำแมวใส่ในถุงพลาสติกไว้หลังรถบรรทุก ทำให้แมวนั้นตายในระหว่างทาง

5) การวางยาหรือทำให้สัตว์พิการหรือฆ่าสัตว์โดยผิดกฎหมาย เช่น วางยาเบื่อสุนัข ที่เข้ามาในสวน หรือการใส่ยาฆ่าแมลงทาบนขนมบั้งให้สัตว์กิน เป็นต้น

The Longman Dictionary of Contemporary English ได้ให้ความหมายของคำว่า “การทารุณกรรมสัตว์ หรือ Animal Cruelty” หมายถึง ความตั้งใจที่จะทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน หรือรูปแบบพฤติกรรมที่มีเจตนาซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมานต่อสัตว์

“การทารุณกรรมสัตว์” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ไม่ได้มีการบัญญัติให้ความหมายไว้โดยเฉพาะแต่อย่างใด หากเมื่อได้พิจารณาความหมายของแต่ละคำแล้วจะได้รับความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554¹⁴ ดังนี้

“ทารุณ” ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายไว้ว่าหมายถึง คุร้าย โหดร้าย ร้ายกาจ

“ทารุณกรรม” ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง การกระทำอย่างโหดร้ายและ

“สัตว์” ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง สิ่งมีชีวิตซึ่งแตกต่างไปจากพรรณไม้ ส่วนมากมีความรู้สึกและเคลื่อนไหวย้ายที่ไปได้เอง หรือสัตว์ที่ไม่ใช่มนุษย์

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ให้ความหมายการทารุณกรรม ไว้ในมาตรา 3 ว่าการกระทำหรืองดเว้นการกระทำใด ๆ ที่ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานไม่ว่าทางร่างกายหรือจิตใจ ได้รับความเจ็บปวด ความเจ็บป่วย ทูพพลภาพ หรืออาจมีผลทำให้สัตว์นั้นตาย และให้หมายความรวมถึงการใช้สัตว์เพื่อการ สัตว์ เจ็บป่วย สัตว์ชราหรือสัตว์ที่กำลังตั้งท้องเพื่อแสวงหาประโยชน์ ใช้สัตว์ประกอบกามกิจ ใช้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์นั้นเจ็บป่วย ชรา หรืออ่อนอายุ

ศาสตราจารย์ ดร. หยุต แสงอุทัย¹⁵ ได้ให้นิยามความหมายของลักษณะของคำว่า ทารุณกรรมสัตว์ ไว้ในคำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 2 และ ภาค 3 หมายถึง

- (1) การทำทารุณต่อสัตว์ หรือ
- (2) การฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น หรือ
- (3) การใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือให้ใช้ทำงานอันไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์นั้นเจ็บป่วย ชรา หรืออ่อนอายุหรือ

¹⁴ สำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2554). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). หน้า 227.

¹⁵ หยุต แสงอุทัย. (2544). *กฎหมายอาญาภาค 2 และ ภาค 3*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 374.

(4) เป็นการกระทำโดยเจตนาสำหรับกรณีการทำทารุณต่อสัตว์หรือการฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น ขณะที่การใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือให้ใช้ทำงานอันไม่สมควร เพราะเหตุที่สัตว์นั้นเจ็บป่วย ชรา หรืออ่อนอายุนั้น ผู้กระทำไม่ต้องมีเจตนาหรือการกระทำโดยประมาทก็ ต้องรับผิดชอบ

องค์การพิทักษ์สัตว์ ALIVE (All Life in a Viable Environment in Japan) ให้ความหมายของการทารุณกรรมสัตว์ไว้ ดังนี้

(1) การกระทำโดยจงใจ หรือเพิกเฉย อันเป็นสาเหตุให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานทั้งทางกายและจิตใจ หรือพฤติกรรมกระทำต่าง ๆ ที่ถือได้ว่าเป็นทารุณกรรมจนทำให้สัตว์ดังกล่าวต้องได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน และอาจถึงแก่ชีวิตได้ในที่สุด อาทิเช่น การใช้น้ำร้อนราดใส่สัตว์ เป็นต้น

(2) การฆ่าสัตว์ หรือ ทำให้สัตว์พิการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย อาทิเช่น การตัดขาสุนัข หรือการวางยาพิษสุนัข เป็นต้น

(3) การกระทำอันเป็นการก่อให้เกิดสัตว์ต้องต่อสู้กันเอง หรือต่อสู้กับสัตว์อื่นหรือต่อสู้กับมนุษย์ อาทิ การจัดการแข่งขันสู้วัวกระทิง การชนวัว เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ขอบเขตความหมายของการทารุณกรรมจะมีอยู่อย่างไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับ ทศนคติ มุมมองทางศีลธรรมจริยธรรม ศาสนา ของคนในแต่ละสังคม อาจพบว่าการกระทำ บางอย่างต่อสัตว์ สังคมหนึ่งอาจเห็นว่าเป็นการทารุณสัตว์ ขณะที่สังคมอื่นอาจเห็นว่าไม่เป็นการ ทารุณสัตว์ ดังนั้น ความหมายของการทารุณสัตว์ย่อมแตกต่างกันออกไปในแต่ละสังคม อย่างไรก็ดี ในเบื้องต้นจากที่ได้มี นักวิชาการต่าง ๆ ให้ความหมายดังกล่าวมาข้างต้นอาจพอสรุปความหมาย ของการทารุณสัตว์ได้ว่า การทารุณสัตว์ หมายถึง การกระทำ หรือการละเว้นการกระทำใด ๆ อันเป็น เหตุให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานทางร่างกายหรือจิตใจ และหรือเสียชีวิต โดยไม่มีเหตุ จำเป็นหรือมีเหตุอันสมควร¹⁶

2.2.2 ลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์

Andrew N. Rowan (1999) ได้ทำการจัดรูปแบบของการทารุณกรรมสัตว์ไว้¹⁷ ดังนี้

2.2.2.1 รูปแบบของการกระทำของบุคคลโดยเจตนา และส่วนใหญ่ได้มีการไตร่ตรองไว้ก่อนแล้ว โดยทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมาน เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะให้ตนได้รับความพึงพอใจจากการกระทำของตน โดยรูปแบบกระทำทารุณกรรมสัตว์ประเภทนี้สามารถเรียกอีกอย่างว่า Cruelty อาทิเช่น

¹⁶ ธีรวัฒน์ โจรจนโรวรรณ. (2551). *มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการทารุณสัตว์*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 14-18.

¹⁷ Jessica Vanse, ed. “*How is animal cruelty defined*,” *Understanding Animal Cruelty* : 2.

การทำให้เพลิงไหม้ที่หางแมว โดยการทารุณกรรมสัตว์ในรูปแบบดังกล่าวนี้ผู้กระทำจะต้องมีเจตนาที่จะทำอันตรายต่อสัตว์เพื่อให้ตนเองได้รับความสุข ความพอใจ สบายใจ หรือเป็นการเพื่อสนองความต้องการในทางจิตใจอื่น ๆ ของผู้กระทำ

2.2.2.2 รูปแบบของการที่บุคคลกระทำการอย่างใด ๆ โดยวิธีการในการใช้อำนาจเหนือสัตว์นั้น ๆ โดยการบีบบังคับให้สัตว์ดังกล่าวกระทำตามความต้องการของตน อันเป็นเหตุให้สัตว์นั้นได้รับความทุกข์ทรมาน โดยรูปแบบการทารุณกรรมสัตว์ประเภทนี้สามารถเรียกอีกอย่างว่า Abuse เช่น การบังคับให้สัตว์ฝึกซ้อมอย่างทารุณ โดยการควบคุมการกระทำของสัตว์ ซึ่งส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในการฝึกฝนสัตว์ให้แสดงละครสัตว์

2.2.2.3 รูปแบบการทารุณกรรมสัตว์โดยการที่บุคคลละเลยไม่กระทำการใดๆที่สัตว์จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต อาทิเช่น ไม่อาจที่จะจัดหาอาหารและน้ำให้มีความเหมาะสมและเพียงพอต่อสัตว์ได้ หรือไม่จัดหาที่อยู่ที่เหมาะสมในการดำรงชีวิตของสัตว์ชนิดนั้นได้ หรือไม่รักษาความสะอาดให้สัตว์ หรือไม่ทำการรักษาทางการแพทย์แก่สัตว์อย่างเหมาะสม และทันที่ซึ่งโดยรูปแบบการทารุณกรรมสัตว์ประเภทนี้สามารถเรียกอีกอย่างว่า Neglect

2.2.2.4 รูปแบบของการใช้สัตว์เพื่อผลประโยชน์ของตนเองหรือบุคคลอื่น โดยรูปแบบการทารุณกรรมสัตว์ประเภทนี้สามารถเรียกอีกอย่างว่า Use โดยในรูปแบบดังกล่าวนี้ผู้ใช้สัตว์นั้นไม่ได้กระทำไป เพื่อที่จะให้เกิดความรู้สึกพอใจเมื่อสัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานแต่อย่างใด หากแต่เห็นว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นเพราะความจำเป็น เช่น การเลี้ยงสัตว์เพื่อนำไปบริโภคซึ่งอย่างไรก็ตามการใช้สัตว์ในรูปแบบดังกล่าวนี้อาจจะสามารถที่จะถือเป็นที่ยอมรับได้หากว่าได้กระทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ด้วย

อีกทั้งพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ได้บัญญัติในเรื่องรูปแบบของการทารุณกรรมสัตว์ไว้ในมาตรา 17 ซึ่งในมาตรา 17 นี้ภาคประชาชนได้เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ในเรื่องของข้อห้ามการทารุณสัตว์ 20 ข้อ โดยห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการทารุณกรรมสัตว์และการกระทำดังต่อไปนี้ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ทั้งสิ้น¹⁸ ดังต่อไปนี้

1) การเขี่ยน ทูบตี ฟันแทง เผลาลวก หรือทำการใด ๆ ให้สัตว์ได้รับความทุกข์ ทรมาน พิการ หรือตายโดยไม่จำเป็น

2) การใช้งานสัตว์ในการทำผิดกฎหมาย ใช้งานจนเกินสมควรแก่ประเภท อายุ โดยเฉพาะสัตว์อ่อนแอ เจ็บป่วยและชรา เช่น นำช้างหรือหามาขอตาน

¹⁸ พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มาตรา 17.

3) การใช้ยาหรือสารพิษที่ทำให้สัตว์ได้รับอันตรายหรือทรมานหรือตาย เช่น สารกระตุ้น โด๊ปให้สัตว์กรีกริ้น หรือทำร้ายร่างกาย

4) การใช้พาหนะขนหรือเคลื่อนย้ายสัตว์ที่ไม่เหมาะสมทำให้สัตว์ทุกข์ทรมาน บาดเจ็บ ตาย

5) การเลี้ยงกักขังในที่แคบแออัด จนทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมาน บาดเจ็บ หรือตาย

6) การนำสัตว์ที่เป็นอริกันไว้ในที่เดียวกัน เช่น กระต่ายกับงู เป็นต้น

7) การพรากแม่พรากลูกที่ยังไม่หย่านม นอกจากมีเหตุจำเป็น เช่น ลูกหรือแม่สัตว์เป็นโรคติดต่อ

8) การทอดทิ้งสัตว์เพื่อให้พ้นภาระ ไม่ว่าจะเป็สัตว์ที่เคยถูกเลี้ยงประเภทใด ผิดกฎหมายทั้งหมด

9) การทำให้สัตว์เลี้ยงในครอบครองทุกข์ทรมานโดยการอดข้าวอดน้ำ

10) กรณีที่เจ้าของสัตว์ไม่ให้การดูแลรักษาสัตว์เลี้ยงในยามเจ็บป่วย

11) การใช้ยาพิษเพื่อให้สัตว์ได้รับการทุกข์ทรมานหรือตาย

12) การกระทำใด ๆ ให้สัตว์ต้องพิการหรือเสียรูปร่างจากเดิมโดยไม่จำเป็น

13) การนำสัตว์มาประลองต่อสู้กันโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย

14) การฆ่าหรือทำร้ายสัตว์โดยลูกแก๊ทโตะ

15) การพันนาการ เช่น ล่าม ผูก ขังสัตว์ไว้นานจนเกินไป และการใช้เครื่องพันนาการสัตว์โดยที่ไม่เหมาะสม

16) การใช้สัตว์เลือดอุ่นที่มีชีวิตอยู่ให้เป็นอาหารสัตว์อื่น โดยมีทางเลือกอื่นที่เป็นอาหาร

17) การบริโภคสัตว์ทั้งที่มีชีวิตและลมหายใจอยู่ โดยเฉพาะสัตว์ที่มีกระดูกสันหลัง

18) การสังวาสหรือใช้สัตว์ประกอบกามกิจ

19) การสนับสนุนหรือมีส่วนให้ผู้อื่นกระทำการทารุณกรรมสัตว์

20) การกระทำอื่น ๆ ตามกำหนดในกฎกระทรวงหรือเนื่อหาด้านบนทั้งหมดกำหนดให้นับเป็นการทารุณกรรมสัตว์ที่ผิดกฎหมายทั้งสิ้น

2.2.3 สาเหตุของการทารุณกรรมสัตว์

สาเหตุของการทารุณกรรมสัตว์นี้ ได้มีนักวิชาการต่างประเทศได้กล่าวถึงการกระทำทารุณกรรมสัตว์ไว้ คือ Richard Ryder กล่าวว่า สิ่งกระตุ้นหรือแรงจูงใจในการทารุณสัตว์นั้นมีสาเหตุอยู่มากมายซึ่งอาจแบ่งประเภทได้ ดังนี้¹⁹

1) เนื่องมาจากอาการป่วยทางจิตของผู้ที่กระทำที่ได้แสดงอาการป่วยทางจิตออกมาในรูปแบบของการทารุณกรรมสัตว์

¹⁹ Richard Ryder, "Culture of cruelty," New Internationalist (January 1991) : 1.

2) เนื่องมาจากความก้าวร้าวทางอารมณ์ของผู้ที่กระทำในอันที่จะสนองความต้องการทางอารมณ์ของตน โดยปราศจากซึ่งการคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสัตว์นั้น ซึ่งส่งผลให้สัตว์นั้นตกเป็นเครื่องระบายออกซึ่งทางอารมณ์ของบุคคลดังกล่าว

3) เนื่องมาจากผลประโยชน์ทางการค้าที่มุ่งหวังเพียงแต่ผลกำไร โดยที่ผู้กระทำนั้นไม่มีความสนใจในสวัสดิภาพของสัตว์แต่อย่างใด แต่กลับมุ่งเน้นถึงการทำให้เกิดประโยชน์ในทางการค้าให้สูงที่สุด อันมีผลทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน

อีกทั้ง Kellert and Felthous ได้ทำการค้นคว้าโดยการสัมภาษณ์นักโทษในคดีอาญาเพื่อหาสาเหตุของพฤติกรรมในการทารุณกรรมสัตว์โดยเป็นการกระทำที่เกิดจากเจตนาของผู้ต้องโทษคดีอาญา ซึ่งสามารถแบ่งแยกได้ดังนี้²⁰

1) เกิดเนื่องมาจากการบังคับสัตว์ รวมถึงการขังใส่สัตว์ที่มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ อาทิ การเตะอัมตะสุนัขที่ได้ส่งเสียงสร้างความรำคาญ เป็นต้น

2) เกิดมาจากต้องการที่ต้องลงโทษสัตว์นั้น หากแต่ไม่ได้กระทำไปรุนแรงเกินจำเป็นแก่เหตุ หรือเป็นกรณีของการตอบโต้สัตว์ที่ทำผิดหรือได้ทำให้เกิดความเสียหาย หากแต่ได้กระทำด้วยความรุนแรงเกินไป อาทิเช่น การจู่ไฟเผาสุนัขที่ทำลายทรัพย์สินเสียหาย เป็นต้น

3) เกิดมาจากอุปนิสัยของตัวบุคคลที่มีความก้าวร้าว จึงกระทำโดยรุนแรงต่อสัตว์อย่างไร้ซึ่งเหตุผล

4) เกิดมาจากการตัวบุคคลที่มีพฤติกรรมนิยมชมชอบความรุนแรง หรือเป็นกลุ่มบุคคลที่เข้าข่ายชาดิสัม โดยมีความพึงพอใจในการที่ได้เห็นความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน หรือความตายของสัตว์ หรือเป็นกรณีของบุคคลที่ชอบที่จะใช้อำนาจในการควบคุมสัตว์จนกว่าจะพอใจที่ได้เห็นความทุกข์ทรมานของสัตว์ หรือในบางกรณีอาจใช้ หรือบังคับสัตว์นั้นเพื่อชดเชยความรู้สึกอ่อนแอของตนเอง

5) เกิดมาจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความคึกคะนอง หรือต้องการสร้างความเข่าขวัญให้เกิดขึ้นแก่สังคม อาทิ การจู่ระเบิดที่ทางสุนัขแล้วให้วิ่งไปตามถนน เป็นต้น

6) เกิดจากการใช้สัตว์เป็นสิ่งทดลอง เพื่อที่จะเพิ่มความสามารถในการกระทำผิดกฎหมาย โดยการทารุณกรรมสัตว์นั้นถือเป็นหนทางหนึ่งในการพัฒนาทักษะและความสามารถในการกระทำ ความผิดตามกฎหมาย อาทิ การการยิงเป้าโดยใช้สัตว์เป็นเป้าแทนเพื่อทดสอบความแม่นยำก่อนที่จะลงมือกระทำความผิดจริง เป็นต้น

²⁰ Mark R.Dadds,Cynthia M.Turner,&John McAloon, “*Developmental Link between Cruelty to animals and Human Violence*,”Australian New Zealand Journal of Criminology : 9-11.

7) เกิดมาจากความมีอคติ หรือความรังเกียจต่อชนิดพันธุ์ของสัตว์นั้น ทั้งนี้ชนิดของสัตว์นั้นๆย่อมจะเป็นตัวกำหนดให้ผู้กระทำความผิดนั้นชอบหรือเกลียดสัตว์ชนิดนั้น โดยสัตว์ที่พบว่าถูกอคติหรือเกลียดส่วนใหญ่จะเป็นสัตว์ในกลุ่มประเภทใช้ฟันแทะ แมลง หรือสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำหรือสัตว์เลื้อยคลาน

8) เกิดมาจากผู้ที่กระทำความผิดมีความอาฆาตพยาบาทหรือมีความต้องการที่จะตอบโต้เจ้าของสัตว์ อันไม่เกี่ยวข้องกับสัตว์โดยตรงแต่อย่างใด อาทิ ผู้ที่กระทำการฆ่าสุนัขเพียงเพราะคนไม่พอใจเจ้าของสุนัขตัวดังกล่าว เป็นต้น

9) เกิดมาจากอาการป่วยทางจิตของผู้กระทำความผิด ส่งผลให้การแสดงพฤติกรรมออกมาด้วยการทารุณกรรมสัตว์

2.2.4 ผลกระทบจากการทารุณกรรมสัตว์

2.2.4.1 ผลกระทบที่เกิดต่อสัตว์ที่ถูกทารุณกรรม ผลกระทบต่อสัตว์ที่ถูกทารุณกรรม ไม่ว่าจะสัตว์จะถูกทารุณกรรมในรูปแบบใด ย่อมมีผลกระทบต่อสัตว์เสมอ กรณีสัตว์ถูกทารุณกรรมทางร่างกายพบว่า จะมีบาดแผลและร่องรอยของการถูกทำร้าย ในบางกรณีก็ถึงขั้นพิการ ซึ่งส่งผลต่อการดำรงชีวิตของสัตว์นั้น ๆ สำหรับการทารุณทางด้านจิตใจของสัตว์ รวมไปถึงการละลายไมให้อาหาร น้ำ หรือที่พักอาศัยที่เหมาะสม พบว่าจะมีผลกระทบต่ออารมณ์และสภาพจิตใจของสัตว์โดยตรง อาจทำให้สัตว์นั้นกลายเป็นสัตว์ที่ดุร้าย เกิดความเครียด หงุดหงิดง่าย และอาจนำไปสู่การทำร้าย หรือทำอันตรายคนอื่น ๆ ได้ ด้วยเหตุนี้ ไม่ว่าจะกรณีสัตว์ถูกทารุณกรรมทางร่างกาย หรือการทารุณสัตว์โดยการละลายให้สัตว์อดอาหาร หิวโหย หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม การทารุณกรรมนั้นย่อมมีผลทำให้เกิด ปัญหาทางร่างกายและ/หรือจิตใจของสัตว์โดยตรง ไม่ว่าจะทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดเกิดความวิตก ความหวาดระแวง กลัว เบื่อหน่าย โดดเดี่ยว เพิ่มความเครียด ความก้าวร้าว ความกดดัน ความเศร้า หรืออื่น ๆ ให้แก่สัตว์ ซึ่งสัตว์ที่ถูกทารุณกรรมนั้นจะได้รับความเสียหายที่แตกต่างกันออกไปตามรูปแบบของการทารุณกรรมที่ได้เกิดขึ้นกับตัวสัตว์ดังกล่าว ซึ่งหากเป็นการทำร้ายร่างกายแล้วจะเห็นได้ว่าผลกระทบจะเกิดกับร่างกายของสัตว์อย่างโดยตรง อาทิ การทุบตี เป็นต้น แต่หากเป็นการกระทำการทารุณกรรมต่อสัตว์ในด้านจิตใจแล้ว ผลกระทบก็จะเกิดโดยตรงในส่วนของอารมณ์ เช่น อารมณ์ซึมเศร้า หรือดุร้าย²¹

²¹ Animal Protection Midnight University. (2550). *กฎหมายคุ้มครองและส่งเสริมสวัสดิภาพสัตว์ในประเทศไทย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://v1.midnightuniv.org/midnight2544/0009999516.html>. [2559, 25 มิถุนายน].

2.2.4.2 ผลกระทบที่เกิดแก่ผู้กระทำการทารุณกรรมสัตว์ ผู้ที่เคยทารุณกรรมสัตว์มีแนวโน้มที่จะทำร้ายหรือรุกราน มนุษย์มากกว่าผู้ที่ไม่เคยทารุณสัตว์ หรือในการศึกษาทางจิตวิทยาได้แสดงให้เห็นว่า คนที่มีความสุขในการทำสัตว์ได้รับความเจ็บปวด ทุกข์ทรมาน มีโอกาสมากที่จะกระทำเช่นนั้นต่อมนุษย์ ซึ่งสิ่งนี้จะป็นสัญญาณที่จะพัฒนาทำให้เกิดอาการทางจิตได้ กล่าวคือ ในกรณีของผู้กระทำ ซึ่งมีพฤติกรรมทารุณกรรมสัตว์อย่างซ้ำ ๆ อาจมีผลทำให้ผู้กระทำนั้นมีอาการป่วยทางจิตได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กและเยาวชน ขณะเดียวกันพฤติกรรมดังกล่าวก็อาจเป็นตัวบ่งชี้ถึงสภาพ ทางจิตของผู้กระทำได้เช่นกัน ทั้งนี้ ในทางจิตเวชเรียกอาการของโรคว่า Conduct Disorder : CD (พฤติกรรมที่ผิดปกติ) ซึ่งเรื่องดังกล่าวนี้ได้ปรากฏในงานวิจัยว่า บุคคลที่เคยทารุณกรรมสัตว์มาแล้วนั้น จะมีแนวโน้มที่จะสามารถทำร้ายมนุษย์คนอื่นได้มากกว่าผู้ที่ไม่เคยทารุณกรรมสัตว์ โดยสิ่งเหล่านี้จะเป็นต้นเหตุอย่างหนึ่งที่จะทำให้เกิดอาการทางจิตแก่ผู้กระทำดังกล่าวนี้ และจะยิ่งเพิ่มความเสี่ยงตามปริมาณจำนวนครั้งที่ได้กระทำ²²

2.2.4.3 ผลกระทบที่เกิดแก่สังคม Roman Gleyer การทารุณกรรมสัตว์ไม่เพียงแต่มีผลกระทบต่อสัตว์หรือตัวผู้กระทำเท่านั้น ยังมีผลกระทบต่อสังคมหรือคนในชุมชนได้ ทั้งนี้ มีการวิจัยทางจิตวิทยา สังคมศาสตร์ และอาชญาวิทยา หลายฉบับที่บ่งชี้ว่าการทารุณกรรมสัตว์มีผลกระทบต่อคนในสังคมหรือชุมชน เนื่องจากมี ความสัมพันธ์ระหว่างการทารุณสัตว์กับการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น การกระทำความผิดกฎหมาย หรือการก่ออาชญากรรม เช่น งานวิจัยฉบับหนึ่งพบว่า อาชญากรที่เคยทำร้ายหรือทารุณกรรมสัตว์ หรือทารุณกรรมเด็กมาก่อน มีจำนวนมากกว่าอาชญากรที่ไม่เคยทำร้ายสัตว์หรือเด็กมาก่อน และ ตามรายงานของ FBI ในสหรัฐอเมริกา พบว่า ประวัติการทารุณสัตว์เป็นหนึ่งในอุปนิสัยที่ปรากฏอย่างสม่ำเสมอในบันทึกทางคดี และบุคคลที่กระทำผิดกฎหมายส่วนหนึ่งจะมีประวัติเคย ทารุณกรรมสัตว์มาก่อน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ในงานวิจัยฉบับหนึ่งบ่งชี้ว่า คนที่ชอบทำร้ายสัตว์ ส่วนใหญ่จะมีระดับของการรุกรานมนุษย์มากกว่าผู้ที่ไม่เคยทำร้ายสัตว์ และมีการสำรวจของ นักจิตเวชพบว่า ผู้กระทำการทารุณสัตว์จะไม่สามารถหยุดพฤติกรรมได้ มีผลทำให้ไปกระทำต่อ เพื่อนมนุษย์ด้วยกันนอกจากที่กระทำต่อสัตว์ และในผู้ป่วยที่ทรมาณสุนัขและแมว จะมีระดับการละเมิดหรือรุกรานผู้อื่นสูงกว่าผู้ป่วยที่ไม่เคยทรมาณ

นอกจากนี้ การศึกษาวิจัยทางจิตวิทยาของ Roman Gleyzer และคณะ ได้ข้อสรุปว่า การแสดงออกของการทารุณสัตว์สัมพันธ์กับการก่อการ ทารุณหรือการละเมิดต่อบุคคลอื่น และการมีพฤติกรรมต่อต้านสังคม จึงได้ข้อสรุปในการวิจัยว่า การแสดงออกของการทารุณสัตว์นั้นมีความสัมพันธ์

²² เรื่องเดียวกัน.

กับการก่อการทารุณหรือการละเมิดต่อบุคคลอื่น และการมีพฤติกรรมต่อต้านสังคม ทำให้เห็นได้ว่าการทารุณกรรมสัตว์นั้นมีความสัมพันธ์กับการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นการกระทำความผิดกฎหมาย หรือการก่ออาชญากรรม จึงย่อมมีผลกระทบต่อคนในสังคมหรือชุมชนโดยตรงด้วย ซึ่งทำให้เห็นว่าการทารุณกรรมสัตว์นั้น มีความสัมพันธ์กับการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นการกระทำความผิดกฎหมาย หรือการก่ออาชญากรรม จึงย่อมมีผลกระทบต่อคนในสังคมหรือชุมชนโดยตรง

สามารถสรุปได้ว่า การกระทำรุนแรงต่อสัตว์อาจนำมาสู่อาชญากรรมรุนแรงต่อมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงในครอบครัว อาชญากรรมต่อชีวิตคนและทรัพย์สิน การใช้ยาเสพติด หรือพฤติกรรมที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยอื่น ๆ เป็นต้น การกระทำทารุณต่อสัตว์จำนวนมากย่อมแสดงถึง ความโหดร้ายของผู้กระทำมากกว่ากระทำต่อสัตว์จำนวนน้อย จึงน่าจะมีแนวโน้มที่จะก่อ อาชญากรรมอื่นที่รุนแรงมากกว่าตามไปด้วย อีกทั้งการกระทำรุนแรงต่อสัตว์อาจนำมาสู่อาชญากรรมรุนแรงต่อมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงในครอบครัว อาชญากรรมต่อชีวิตคนและทรัพย์สิน การใช้ยาเสพติด หรือ พฤติกรรมที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยอื่น ๆ แสดงให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมของสังคมและ ศีลธรรมในสังคม ความขาดคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคม

อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ กล่าวคือ นำมาซึ่งความสูญเสียทั้งทรัพยากรของประเทศที่ต้องตกเป็นเหยื่อ นั่นคือสัตว์ที่ถูกทารุณ ตลอดจนงบประมาณในการป้องกันแก้ไขปัญหาการกระทำทารุณสัตว์ เช่น ค่าใช้จ่ายในการดูแล รักษาสัตว์ที่ถูกทารุณ การกระทำทารุณต่อสัตว์ก่อให้เกิดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ จำนวนมากและไม่สามารถเอากลับคืนมาได้ ซึ่งการกระทำทารุณต่อสัตว์จำนวนมากย่อมส่งผล กระทบอย่างใหญ่หลวงต่อการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศวิทยา นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อเป็นลูกโซ่ทำให้สัตว์ป่าอื่น ๆ พลอยสูญพันธุ์ไปด้วยในที่สุด ก่อให้เกิดการสูญเสียระบบนิเวศวิทยาของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อไปยังแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งอาหารและ ความแปรปรวนของสภาพอากาศ ดังนั้นการกระทำทารุณต่อสัตว์จำนวนมากจึงย่อมส่งผลเสียหาย ดังกล่าวข้างต้นมากกว่ากระทำต่อสัตว์จำนวนน้อย

2.3 แนวความคิดการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

สถานะของสัตว์ในสังคมโบราณเชื่อว่า สัตว์เป็นเพียงวัตถุนิตหนึ่งที่มีอยู่เพื่อให้มนุษย์ได้ใช้ประโยชน์เท่านั้น โดยไม่สนใจว่าสัตว์จะมีความรู้สึกนึกคิด หรือมีความสามารถในการรับรู้ ความเจ็บปวดได้เช่นเดียวกับมนุษย์หรือไม่ ทั้งนี้ จะเห็นได้จากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์ ในสมัยเริ่มแรกนับแต่ยุคสมัยหินเก่าเมื่อประมาณ 2.5 ล้านปี ก่อนที่มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการล่าสัตว์และหาผลไม้ ใบไม้ป่า

และในช่วงยุคหินกลางและยุคหินใหม่ที่มนุษย์ได้เริ่มรู้จักการ เพาะปลูกและเริ่มรู้จักนำสัตว์ป่ามาเลี้ยงเพื่อ กินเป็นอาหาร นำเอาหนังสัตว์มาใช้ทำเป็นเครื่องนุ่งห่ม หรือกระ โจนที่ปัก และนำสัตว์ป่าบางชนิดมาเลี้ยง ไว้เพื่อเป็นยานพาหนะหรือยารักษาโรคสำหรับ มนุษย์ เป็นต้น ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์ใน ลักษณะของการนำสัตว์มาใช้ เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ดังกล่าวนี้มีมากขึ้นเป็นลำดับและยังคงมีอยู่เรื่อยมา จนถึงยุคประวัติศาสตร์

ซึ่งจากความสัมพันธ์ในลักษณะนี้เองย่อมเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพของสัตว์ในสังคม โบราณว่ามนุษย์มองสัตว์อย่างไร แนวความคิดเกี่ยวกับสถานะของสัตว์ในสังคมมนุษย์ได้เริ่มปรากฏ และ สะท้อนให้เห็น อย่างชัดเจนมากขึ้นเมื่อเข้าสู่ยุคกรีกโรมัน เป็นต้นมา เนื่องจากมีนักคิดนักปรัชญาหลายคน ได้แสดง ทศนะและมุมมองเกี่ยวกับสถานะของสัตว์ในทางสังคมไว้อย่างกว้างขวาง โดยแนวคิดดังกล่าวได้ ปรากฏอยู่ทั้งในหลักปรัชญาของกรีกโรมัน ตำราคำสอนทางศาสนาของนักบวชในพุทธศาสนา และในงาน เขียนของนักปรัชญาสมัยใหม่ ในเรื่องของความหมายของสวัสดิภาพสัตว์นั้น ความหมายจะเป็นไปใน ทิศทางใดย่อมจะขึ้นอยู่กับลักษณะของสัตว์แต่ละประเภท วัตถุประสงค์ของการให้ความหมาย รวมทั้ง ความเหมาะสมของในแต่ละสังคมด้วย ด้วยเหตุนี้จึงอาจสรุปแนวความคิดเกี่ยวกับสถานะ ของสัตว์ใน มุมมองของสังคมได้ดังนี้

การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ได้รับอิทธิพลของปรัชญาการเมืองที่สำคัญ 2 ประการ คือ ลัทธิปัจเจกชนนิยม (Individualism) และลัทธิชุมชนนิยม (Collectivism)²³

1) ลัทธิปัจเจกชนนิยม (Individualism) เน้นความมีอิสระ และเสรีภาพของบุคคลโดยมอบ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับรัฐว่า รัฐมีอยู่เพื่อเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้บุคคลในสังคมมีชีวิตที่มั่นคง ปลอดภัย และทำให้บุคคลมีความสมบูรณ์ รัฐไม่มีความสำคัญเหนือบุคคล บุคคลมีได้มีอยู่เพื่อรัฐ มนุษย์ แต่ละคนมีคุณค่าในตัวเอง มนุษย์มีสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รากฐานที่สำคัญของ แนวความคิดนี้มาจากสำนักสโตอิก (Stoic) ที่เชื่อว่า มนุษย์ในภาวะธรรมชาติที่สมบูรณ์นั้น เป็นอุดมคติที่ สูงส่งมนุษย์จะบรรลุสถานะดังกล่าวได้จะต้องมีความเป็นตัวของตัวเอง รู้จักดำรงชีวิตอย่างเป็นเหตุผล ความมีเหตุผลจะทำให้มนุษย์รู้จักแยกแยะได้ว่าสิ่งใดเป็นความดี ความชั่ว แก่นแท้ของมนุษย์อยู่ที่ ความสามารถในการใช้เหตุผล ซึ่งทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์โลกอื่น ๆ แนวความคิดดังกล่าวก่อให้เกิด

²³ อูระ หวังอ้อมกลาง. (2547). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ความเป็นจริงและในทางปฏิบัติ*. รวมบทความทาง วิชาการ ชุดที่ 3 ศาลรัฐธรรมนูญกับการพัฒนาประชาธิปไตยในระบอบนิติรัฐ, ใน โอกาสการสถาปนาศาลรัฐธรรมนูญ ครบรอบ 6 ปี. หน้า 474.

แนวความคิดทางเสรีนิยม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของอุดมการณ์ประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม เชื่อว่าเสรีภาพของบุคคลที่เหนือกว่าอำนาจรัฐ

2) ส่วนแนวความคิดชุมชนนิยม (Collectivism) เห็นว่าการที่มนุษย์รวมตัวกันเป็นสังคมทำให้มนุษย์แต่ละคนมาสามารถที่จะแยกตัวออกไปมีสถานะเป็นเอกเทศจากสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิกได้ มนุษย์แต่ละคนจึงเป็นส่วนประกอบที่แยกไม่ได้จากโครงสร้างสังคม อีกทั้งทำให้มนุษย์แต่ละคนไม่มีคุณค่าในตัวเอง มนุษย์จะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อกระทำตามสิ่งที่สังคมต้องการเท่านั้น มนุษย์ดำรงอยู่เพื่อสังคม ชุมชนนิยมเน้นความสำคัญของความมั่นคงและเสถียรภาพของสังคม ดังนั้นรัฐจึงเป็นกลไกสำคัญต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคม รัฐมีความชอบธรรมที่จะดำเนินการใด ๆ ก็ได้ไม่ว่าจะเป็นการเข้าแทรกแซง หรือกำหนดวิถีชีวิตของบุคคลแต่ละคน

จากแนวความคิดในเรื่องเสรีภาพทั้งสองแบบที่ได้กล่าวไปแล้ว นำไปสู่การบัญญัติเรื่องสิทธิเสรีภาพไว้ในรัฐธรรมนูญตามเหตุผลทางการเมืองของประเทศต่าง ๆ พิจารณาได้ว่ารัฐธรรมนูญของประเทศใดจะมีลักษณะเสรีประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับว่ารัฐธรรมนูญของประเทศนั้น ๆ มีบทบัญญัติให้สิทธิและเสรีภาพ และจำกัดสิทธิเสรีภาพประชาชนมากน้อยเพียงใด²⁴

สิทธิ คือ อำนาจที่กฎหมายรองรับให้แก่บุคคล ในการก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์กับบุคคลอื่น การที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการ หรือละเว้นการกระทำเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตน ก่อให้เกิดหน้าที่แก่รัฐ ในอันที่ต้องปฏิบัติตามสิทธิของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ เช่น สิทธิของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลสาธารณะที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ ก่อให้เกิดหน้าที่แก่รัฐ หน่วยงานของรัฐในอันที่จะให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนที่ใช้สิทธิเรียกร้องเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสารนั้น ๆ

เสรีภาพ คือ อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะทำการที่เกี่ยวกับตนเองเป็นอำนาจที่จะกระทำในสิ่งที่ตนเองประสงค์กระทำและไม่กระทำในสิ่งที่ตนเองไม่ประสงค์จะกระทำที่กฎหมายรับรองเสรีภาพให้แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ก่อให้เกิดหน้าที่ต่อบุคคลอื่นเช่นกัน โดยก่ให้เกิดหน้าที่ละเว้นแก่รัฐหรือบุคคลอื่นที่จะไม่กระทำการในอันที่จะเป็นอุปสรรคขัดขวางผู้ทรงเสรีภาพที่เข้าจะใช้สิทธินั้น ๆ เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การพิมพ์ การโฆษณา การก่ให้เกิดหน้าที่แก่รัฐในอันที่จะละเว้นการเข้าไปแทรกแซงขัดขวางผู้ที่ใช้เสรีภาพ โดยสิทธิและเสรีภาพตามปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน (Human Rights)

²⁴ ณรงค์ฤทธิ์ ปาศิริ. (2557). *การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย : ศึกษาขอบเขตที่เหมาะสมของการใช้สิทธิในการป้องกันล่วงหน้า*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 9-10.

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประการ²⁵ คือ

ประการแรก คือ สิทธิส่วนบุคคล (Personal Right) อันหมายถึงสิทธิแห่งความเสมอภาค สิทธิในชีวิต อิสรภาพ และความมั่นคง

ประการที่สอง คือ สิทธิซึ่งเป็นของปัจเจกบุคคลในความสัมพันธ์ของเขากับกลุ่มสังคมซึ่งตนเข้าไปมีส่วนร่วม ได้แก่ สิทธิในความเป็นส่วนตัวในชีวิต ครอบครัว และการแต่งงาน สิทธิในการมีเสรีภาพในการเคลื่อนไหวภายในรัฐหรือออกนอกรัฐ สิทธิในการมีสัญชาติ ในการลี้ภัยในกรณีถูกประหัตประหาร สิทธิในทรัพย์สินและการปฏิบัติของศาสนา

ประการที่สาม เป็นเรื่องอิสรภาพของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งมีการใช้เพื่อให้เกิดการก่อตั้งองค์กรแห่งรัฐบาล หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดตัดสินใจ อันได้แก่ เรื่องเสรีภาพในมโนธรรม ความคิดและการแสดงออก เสรีภาพในการสมาคมและรวมตัวกัน สิทธิในการลงคะแนนและสมัครรับเลือกตั้ง สิทธิในการเข้าถึงรัฐบาล และการบริหารงานสาธารณะ และ

ประการที่สี่ คือ สิทธิซึ่งมีการใช้ในด้านเศรษฐกิจและสังคม นับตั้งแต่บรรดาสิทธิซึ่งแสดงออกในเรื่องที่เกี่ยวกับแรงงานและความสัมพันธ์ในการผลิต และในด้านที่เกี่ยวกับการศึกษา สิทธิในการทำงาน และการประกันทางสังคม และมีอิสระในการเลือกการทำงาน มีเงื่อนไขการทำงานที่เป็นธรรม ในการได้รับค่าจ้างอันเท่าเทียมกันสำหรับงานที่เสมอกัน สิทธิในการก่อตั้งและเข้าร่วมในสหภาพแรงงาน ในการพักผ่อนและมีเวลาว่างในการได้รับดูแลรักษาสุขภาพ ในการศึกษาและสิทธิในการเข้ามีส่วนร่วมอย่างอิสระในชีวิตทางวัฒนธรรมของชุมชน

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์

เนื่องด้วยมีการพิสูจน์แล้วว่าสัตว์มีความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ ตลอดจนความเจ็บปวดรวดร้าวได้ เช่นเดียวกับมนุษย์ ส่งผลให้ประเทศใน โลกส่วนใหญ่ได้มีการยึดหลักแนวคิดในการที่จะน้อมรับหลักในเรื่องการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ตามหลักจริยธรรมในทางธรรมชาติ ถือได้ว่าเป็นการยอมรับในเรื่องของสิทธิความชอบธรรมขั้นพื้นฐานในการมีชีวิตอยู่ ตลอดจนการดำรงชีวิตของสัตว์ โดยการยอมรับ ซึ่ง

²⁵ จรัญ โฆษณานันท์. (2545). *สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม. หน้า 288-290.

สิทธิความชอบธรรมขั้นพื้นฐานดังกล่าวย่อมจะส่งผลให้จำเป็นต้องมีการเคารพในสิทธิการมีชีวิตอยู่ ตลอดจนการดำรงชีวิตของสัตว์ด้วย ทั้งนี้หลักจริยธรรมตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องสัตว์ สามารถอธิบายได้²⁶ ดังนี้

1) หลักจริยธรรมจากการมีความรู้สึกนึกคิดของสัตว์ เป็นหลักที่ถือว่าสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ซึ่งหลักดังกล่าวนี้ได้มีพื้นฐานมาจากการที่ถือว่าสิ่งมีชีวิตนั้นเป็นสิ่งที่มีความรู้สึกต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับมนุษย์ กล่าวคือ เป็นการกระทำเชิงจริยธรรมที่เป็นลักษณะส่วนบุคคลของมนุษย์แต่ละคน อาทิเช่น ความปรานี ความรัก ความห่วงใย ความเจ็บปวด ความทรมาณ เป็นต้น

2) หลักจริยธรรมจากมูลค่าในตัวของตัวเอง คือ การที่ต้องกระทำการใด ๆ อันเป็นการปกป้องคุ้มครองสัตว์เนื่องมาจากสาเหตุที่สัตว์ในชนิด ประเภท หรือสายพันธุ์นั้น ๆ มีมูลค่าในด้านใดด้านหนึ่ง อาทิเช่น เป็นสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ หรือเป็นสัตว์ที่มีความจำเป็นต่อระบบนิเวศในบริเวณนั้น ๆ โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนี้ย่อมทำให้สัตว์ชนิดนั้นเกิดความมีมูลค่าขึ้นมาตนเอง โดยทฤษฎีหน้าที่ทางจริยธรรม (Duty ethics theory หรือ Deontology) ได้อธิบายว่าหลักจริยธรรมอันมีพื้นฐานจากมูลค่าในตัวนั้นเป็นการกระทำในเชิงจริยธรรม ซึ่งเป็นหน้าที่ที่พึงต้องกระทำ แม้อาจเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องก็ตามก็ตาม ทั้งนี้โดยคำนึงถึงหน้าที่ที่ต้องทำมากกว่าผลที่จะตามมา อาทิ เจ้าของไร่ปศุสัตว์ก็มีความจำเป็นที่จะต้องขับไล่หรือยิงเสือซึ่งเป็นสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ที่ลงมากินปศุสัตว์ในไร่เพื่อหยุดยั้งมิให้เสือกินปศุสัตว์ที่เลี้ยงไว้ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเสือที่เป็นสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์น้อยกว่าหน้าที่ในการดูแลปศุสัตว์ของตนเอง

3) หลักจริยธรรมจากการใช้ประโยชน์ ถือว่าเป็นการปกป้องคุ้มครองสัตว์โดยมีวัตถุประสงค์ในเรื่องของการใช้ประโยชน์จากสัตว์นั้นเป็นหลัก เช่น การเลี้ยงวัวอย่างเอาใจใส่และคอยปกป้องคุ้มครองอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ ทั้งนี้ก็เพื่อวัตถุประสงค์เดียวคือให้ได้เนื้อที่มีคุณภาพดีที่สุด ซึ่งทฤษฎีผลจากจริยธรรม (Consequence Ethics Theory หรือ Teleology) ได้อธิบายว่าหลักจริยธรรมอันมีพื้นฐานจากผลประโยชน์นี้ถือเป็นการกระทำเชิงจริยธรรมที่นำมาสู่ผลสัมฤทธิ์ที่ดีที่สุดหรือตรงกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการมากที่สุด หากแม้หลักจริยธรรมนั้นจะผิดไปบ้างก็ตาม อาทิ ถ้าหากการพบควายวิ่งหนีออกมาจากโรงฆ่าสัตว์ และหากช่วยแล้วควายก็จะรอดตาย แต่ผู้ช่วยเหลือควายตัวดังกล่าวก็อาจมีความผิดทางอาญาในฐานะลักทรัพย์ แต่อย่างไรก็ตามหากว่าผู้พบเห็นไม่ทำการช่วยเหลือก็จะทำให้บุคคลดังกล่าวนี้เกิดความรู้สึกผิดในใจของตัวเองได้เช่นกัน ทั้งนี้การกระทำของผู้ที่พบเห็นดังกล่าวนี้ท้ายที่สุดจะเป็นเช่นไรก็ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในจิตใจที่บุคคลนั้นอยากให้เป็นด้วย

²⁶ ประพิมพ์พรรณ เงินทิพย์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 2. หน้า 43 – 44.

2.4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ตามหลักสิทธิของสัตว์

อาจกล่าวได้ว่าสัตว์นั้นมีชิมมนุษย์ หากแต่เมื่อสัตว์นั้นก็ขึ้นเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด ความรัก ความห่วงใย หรือความเจ็บปวดเฉกเช่นเดียวกับมนุษย์ ดังเช่น การทดลองของ Mark Berghoff ที่ได้ทำการทดลองเกี่ยวกับเรื่องการมีอารมณ์ความรู้สึกในเชิงจริยธรรมของสัตว์ประเภทหนู ซึ่งเป็นเลี้ยงลูกด้วยนม พบว่าหนูจะไม่กินอาหารที่มอบให้ หากการกินนั้นจะส่งผลให้หนูตัวอื่นเจ็บปวด หรือกรณีหมาป่าจำฝูงจะแสดงความเสมอภาคกันโดยยินยอมให้หมาป่าตัวอื่นที่มีตำแหน่งด้อยกว่าตนสามารถกัดโดยไม่รุนแรงแก่ตัวมันเองได้²⁷ ฉะนั้นในเรื่องของสิทธิต่าง ๆ ของสัตว์ เช่น เรื่องของความเป็นอยู่ การดำรงชีวิต รวมถึงความมีอิสรภาพของสัตว์ของสัตว์ มนุษย์ควรที่จะให้ความเคารพในฐานะสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งด้วย เช่น

1) Tom Regan ได้มีแนวความคิดว่าสัตว์ก็สามารถที่จะมีความสามารถในการรับรู้ความคิด หรือหลักเหตุผลได้ดังเช่นมนุษย์ โดยเฉพาะจริยธรรม แม้เป็นจริยธรรมที่ไม่สมบูรณ์ (Moral patients) ซึ่งอาจไม่สูงเทียบเท่ากับมนุษย์ก็ตาม เนื่องด้วยเหตุที่ว่ากระบวนการทางสมองของสัตว์นั้นยังไม่สามารถที่จะพัฒนาได้เทียบเท่ากับมนุษย์ ส่งผลให้สัตว์นั้นไม่อาจที่จะทำการแยกแยะความถูกผิดในเชิงเหตุผลได้ จึงไม่อาจที่จะระบุได้ว่าสิ่งใดที่ได้กระทำไปนั้นถูกต้องหรือผิดพลาด ฉะนั้นการปฏิบัติอย่างใด ๆ ต่อสัตว์จึงควรกระทำด้วยความเคารพต่อสิทธิของสัตว์ด้วย²⁸

2) Peter Singer มีแนวคิดในการพิจารณาความเท่าเทียมกันเชิงผลประโยชน์ที่สัตว์ควรจะได้รับ โดยเขามีความเชื่อว่า สัตว์ไม่อาจบอกมนุษย์ได้ว่าระดับความเจ็บปวดที่ได้รับนั้นมีมากน้อยเพียงใด ส่วนมนุษย์ก็ไม่อาจระบุได้เช่นกันว่าความเจ็บปวดที่สัตว์ได้รับนั้นมีความมากน้อยแตกต่างไปจากมนุษย์อย่างไร ซึ่งถือเป็นแนวคิดในการวิเคราะห์ความเท่าเทียมกันระหว่างมนุษย์กับสัตว์ในเชิงผลประโยชน์นั่นเอง กล่าวคือเป็นการตัดสินความเท่าเทียมกันตามกฎแห่งผลประโยชน์นั่นเอง โดยเขาเห็นว่าความเท่าเทียมกันตามกฎแห่งผลประโชยณดังกล่าวนี้มนุษย์เป็นผู้ตัดสินแต่เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น เนื่องจากการให้น้ำหนัก ขอบเขต และความสัมพันธ์ของผลประโชยณที่สัตว์ควรจะได้รับว่ามีเท่าใดนั้น มนุษย์เป็นผู้กำหนดให้กับสัตว์ทั้งสิ้น²⁹

²⁷ วราพร สุรวดี. (2546). *เมื่อช้างร้องไห้ เรื่องของชีวิตจิตใจสัตว์หลากหลายในโลกที่มีอารมณ์ ความรู้สึกซึ่งมนุษย์สัมผัสได้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คบไฟ. หน้า 191.

²⁸ ประพิมพ์พรรณ เงินทิพย์. *อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 2*. หน้า 49.

²⁹ ประพิมพ์พรรณ เงินทิพย์. *อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 2*. หน้า 48.

3) Carl Cohen มีแนวคิดที่เชื่อว่าสัตว์นั้น โดยตัวของมันเองไม่อาจที่จะแยกแยะความแตกต่างระหว่างสิทธิของตนเองกับผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับได้ กล่าวคือผู้ถือสิทธิจำเป็นต้องมีความเข้าใจในหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบในขอบเขตของสิทธิทั้งหมด ฉะนั้นการที่จะให้สถานะสัตว์เทียบเท่ากับมนุษย์ในเชิงประธานแห่งสิทธินั้นจึงไม่อาจเป็นไปได้ แต่อย่างไรก็ตามมนุษย์ก็จะกระทำต่อสัตว์อย่างขาดความเมตตากรุณาไม่ได้ เพราะสิ่งมีชีวิตแต่ละชนิดต่างก็มีลักษณะเฉพาะและมีผลประโยชน์เฉพาะตัว ฉะนั้นสิทธิทางจริยธรรมจึงควรเป็นไปตามผลประโยชน์และเอกลักษณ์ของสิ่งมีชีวิตนั้น ๆ ด้วย³⁰

2.4.2 หลักการให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพของสัตว์

ตั้งแต่ในอดีตคนใช้สัตว์เป็นอาหาร นำมาใช้แรงงาน นำเป็นสัตว์เลี้ยง และเมื่อสัตว์นั้น ตายลงก็นำขน หนัง หรือกระดูกมาทำเป็นเครื่องใช้ เครื่องประดับ แต่ในบางกรณี นำสัตว์มาแข่งขัน เพื่อการกีฬา หรือการพนัน เป็นต้น ส่วนอีกกรณีที่คนนำสัตว์มาใช้เกี่ยวกับการทดลองเพื่อค้นหายาที่ใช้ในการรักษาโรค จะเห็นได้ว่า สัตว์ มีประโยชน์แก่คนมากมาย และถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของตนด้วย แต่ในทางกฎหมายนั้น สัตว์ป่า ไม่ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่มีเจ้าของ แต่ได้รับการอนุรักษ์ตามหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในขณะที่สัตว์ที่คนนำมาเลี้ยง เพื่อการอุปโภคบริโภค เป็นทรัพย์สินที่มีเจ้าของ คนที่เป็นเจ้าของมีสิทธิใช้สอย และหวงกันได้

แนวความคิดในกฎหมายจึงมองว่าสัตว์เป็นสิ่งที่คุณครอบครองเป็นเจ้าของได้ เว้นแต่จะมีการสงวนไว้ตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ทั้งในประเทศ และการคุ้มครองสัตว์ป่าหายากซึ่งเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ ดังนั้นเมื่อเป็นเจ้าของสัตว์แล้ว เจ้าของสามารถดำเนินการอย่างไรก็ได้แก่สัตว์ของตนเองได้ เพราะถือเป็นทรัพย์สินของตน จะทิ้ง ทำลาย ก็ไม่มีความผิดฐานทำให้เสียหาย หรือไม่ได้ละเมิดสิทธิของผู้อื่น แต่ถ้าไปทำลายสัตว์ของผู้อื่น หรือสัตว์ป่า ก็จะมีผลผิดต้องชดเชยค่าเสียหาย หรือเป็นความผิดอาญา หากได้กระทำโดยเจตนาทำลายสัตว์ของผู้อื่น หรือสัตว์ป่า แนวคิดนี้ เป็นแนวคิดที่คุ้มครองสัตว์ในฐานะเป็นทรัพย์สินของผู้อื่น หรือเป็นทรัพย์สินที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ที่ต้องการสงวนรักษาไว้ในคงอยู่อย่างยั่งยืนตามแนวคิดในเรื่องการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

อย่างไรก็ดี แนวคิดในปัจจุบันที่มองสัตว์ในฐานะที่มีสิทธิเป็นของตนเอง ควรได้รับการดูแลเอาใจใส่ ไม่ถูกทรมาน หรือการกระทำใด ๆ ที่คนเข้ามาเกี่ยวข้องกับมันจะก่อให้เกิดความเสียหาย หรือทำให้สัตว์ได้รับการทุกข์ทรมาน หรือถูกทำให้ตายอย่างทารุณแม้ว่าจะเป็นการนำไปเพื่อประกอบอาหารก็ตาม แนวคิดนี้จึงแยกสิทธิของสัตว์ออกจากความเป็นทรัพย์สินของคน ดังนั้น แม้เป็นเจ้าของสัตว์ หรือเลี้ยงดูสัตว์

³⁰ Carl Cohen, "Reply to Tom Regan," In the Animal Ethics Reader, Edited By Susan J Armstrong and Richard G. Botzler (London: Routledge, 2003), p. 25.

นั้นมา หรือซื้อสัตว์นั้นมาเลี้ยงก็ต้องปฏิบัติต่อสัตว์โดยมีพื้นฐานที่จะต้องดูแล รักษา และให้มีสวัสดิภาพตามหลักเกณฑ์มาตรฐานในเรื่องนี้

โดยหลักความมีสวัสดิภาพของสัตว์ (Animal Welfare) นั้น การตรวจวัดหรือแสดงให้เห็นได้ถึงความมีสวัสดิภาพนั้น มีหลักเกณฑ์ในการที่จะพิจารณาซึ่งถือเป็นข้อกำหนดในการเลี้ยงสัตว์ที่ประกาศใช้โดยสหภาพยุโรป ได้แก่หลักที่เรียกว่า อิสรภาพ 5 ประการ (Five Freedom of Animal) ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นหลักการที่ทำให้เราสามารถที่จะพิจารณาได้ว่าสัตว์นั้นมีสวัสดิภาพหรือไม่ โดยจะมีหลักเกณฑ์ 5 ประการ³¹ ดังนี้

2.4.2.1 อิสระจากความหิวกระหาย

อิสรภาพในการได้รับอาหารและน้ำเพื่อบริโภคที่เพียงพอ นั้นถือได้ว่าเป็นอิสรภาพจากความหิวหรือกระหายของสัตว์ โดยหมายความว่า สัตว์นั้นจำเป็นต้องได้รับอาหารและน้ำที่มีปริมาณตลอดจนคุณภาพที่เพียงพอและเหมาะสมกับชนิด อายุ และสภาวะของสัตว์นั้น ๆ ด้วย อาทิ สัตว์ประเภทฟันแทะ ก็จำเป็นที่จะต้องได้รับสารอาหารประเภทถั่ว อาหารหยาบ ที่มีความเหมาะสมกับการกัดแทะ ทั้งนี้ก็เพื่อช่วยในการลับฟันให้สึกสั้นลงไม่ยาวจนเกินไป อีกทั้งยังต้องให้พืชสีเขียว หรือใช้วิตามินซีในอัตราที่เพียงพอกับความต้องการด้วย เนื่องจากเป็นสัตว์ที่มีความต้องการวิตามินซีสูงมากกว่าสัตว์อื่น อย่างไรก็ตาม หากมีการให้สารอาหารในปริมาณที่เกินกว่าพอดี ก็อาจส่งผลให้เกิดโรคร้ายต่าง ๆ แก่สัตว์นั้นได้ อาทิ โรคอ้วน โรคเบาหวาน หรือโรคข้อกระดูก เป็นต้น ซึ่งการกระทำในลักษณะเช่นนี้ถือไม่ได้ว่าเป็นการจัดสวัสดิภาพให้แก่สัตว์ที่ถูกต้องแต่อย่างใด

2.4.2.2 อิสระจากความไม่สบายกาย

อิสระจากความไม่สบายกาย ถือเป็นความไม่มีอิสรภาพในทางกายภาพอันเกิดมาจากสภาพแวดล้อมรอบตัวสัตว์นั้นที่ก่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่ไม่ปกติสุขแก่สัตว์ดังกล่าว โดยรบกวนต่อประสาทสัมผัสทางใดทางหนึ่งจนไม่อาจอยู่อย่างสงบสุขได้ และก่อให้เกิดความเครียดแก่สัตว์ อาทิ อยู่ในกรงที่คับแคบ พื้นที่เลี้ยงไม่เหมาะสมกับการใช้ชีวิตของสัตว์ชนิดนั้น ๆ พื้นที่เลี้ยงสกปรก พื้นที่เลี้ยงไม่เหมาะสมกับปริมาณจำนวนสัตว์ที่เลี้ยง เป็นต้น ทั้งนี้ผลกระทบจากความเครียดของสัตว์นั้นอาจนำไปสู่การเกิดของโรคต่าง ๆ ได้เช่นกัน เช่น โรคซึมเศร้า เป็นต้น

2.4.2.3 อิสระจากความเจ็บป่วยและโรคร้าย

ความมีอิสรภาพของสัตว์จากความเจ็บป่วยและโรคร้ายนั้น ย่อมสามารถที่จะเห็นได้อย่างชัดเจนจากสุขภาพของสัตว์ที่สมบูรณ์แข็งแรง มีความร่าเริง แจ่มใส ในการดำรงชีวิต ดังคำกล่าวที่ว่า โรค

³¹ สวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.vs.mahidol.ac.th/> [2561, 7 มกราคม].

ยา ปริมาณยา ซึ่งหมายความว่า ความไม่มีโรค เป็นลาภอันประเสริฐ โดยความหมายดังกล่าวนี้ย่อมหมายรวมไปถึงสิ่งมีชีวิตทุก ๆ ชนิดด้วย ฉะนั้นสัตว์จึงควรได้รับการดูแลป้องกันและรักษาความเจ็บป่วยที่เกิดมาจากโรคร้ายต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและเพียงพออย่างทันที่ที่ กล่าวคือ เมื่อสัตว์เกิดการเจ็บป่วยขึ้น สัตว์นั้นจะต้องได้รับการตรวจวินิจฉัยโรคอย่างถูกต้องตามหลักวิชาที่เชื่อถือได้ และได้รับการรักษาด้วยวิธีการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพทันต่อเหตุการณ์จากบุคลากรทางการแพทย์ผู้มีความรู้ความชำนาญ อาทิ เช่น สัตว์เลี้ยงที่เกิดอาการป่วยเจ็บ หรือประสบอุบัติเหตุจะต้องถูกนำส่งโรงพยาบาลสัตว์อย่างทันที และได้รับการดูแลรักษาจากผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์อย่างทันที่ที่เช่นเดียวกัน

2.4.3.4 อิศระจากความกลัวและความไม่พึงพอใจ

เมื่อสัตว์ซึ่งถือเป็นสิ่งมีชีวิตดังเช่นมนุษย์ ทำให้สัตว์นั้นสามารถที่จะมีอยู่ซึ่งอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับมนุษย์ ฉะนั้นความสุขภายในจิตใจของสัตว์จึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะมองข้ามไปไม่ได้ โดยเฉพาะอารมณ์ที่เกิดจากความกลัว หรือความไม่พึงพอใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งของสัตว์ อันจะส่งผลให้สัตว์ทุกข์ทรมานจิตใจอยู่ตลอดเวลา และอาจจะระบายออกมาได้ อาทิ ทำร้ายเจ้าของ หรือบุคคลอื่น เป็นต้น หากไม่ได้รับการบำบัดเยียวยาอย่างถูกต้อง แต่อย่างไรก็ตามในเรื่องของการที่จะประเมินสภาพจิตใจของสัตว์นั้นก็เป็นเรื่องที่ยากยิ่งด้วย เนื่องจากสัตว์นั้นไม่สามารถที่จะบอกหรือสื่อสารถึงอารมณ์ความรู้สึกที่อยู่ภายในจิตใจได้อย่างสมบูรณ์อย่างเช่นมนุษย์ ทำให้การจะพิจารณานั้นทำได้เพียงศึกษาถึงพฤติกรรมของสัตว์ชนิดนั้น ๆ ที่ได้แสดงออกให้เห็น เช่น ซึมเศร้า หรือรำเริง เป็นต้น อันจะทำให้สามารถที่จะเข้าใจถึงสภาพภายในใจของสัตว์นั้น และสามารถที่จะปฏิบัติต่อสัตว์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมในที่สุด

2.4.3.5 อิศรภาพในการแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ

โดยทั่วไปในสัตว์แต่ละชนิดจะมีพฤติกรรมการแสดงออกที่แตกต่างกันออกไป อาทิ การใช้ลิ้นเลีย การกระดิกหาง หรือการคลอเคลีย เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเองและมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ตามธรรมชาติ ฉะนั้นการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ที่อาจส่งผลให้สัตว์ไม่สามารถที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมเหล่านั้นในข้างต้นได้ อาทิ การตัดเส้นเสี้ยวของหมา การมัดปากหมาไม่ให้เห่า หรือการปิดต้าม้าอยู่ตลอดเวลา เป็นต้น ซึ่งการกระทำเหล่านี้ย่อมจะส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตของสัตว์นั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และเมื่อสัตว์นั้นปราศจากซึ่งการแสดงออกในพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเองและมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ตามธรรมชาติ ย่อมจะทำให้เกิดความเครียดสะสมขึ้นในสัตว์ หรือเกิดปัญหาความไม่สะดวกในการดำรงชีวิตตามธรรมชาติของสัตว์นั้นขึ้นในที่สุด

ปัจจุบันหลักสวัสดิภาพของสัตว์ในอิสรภาพ 5 ประการ (Five Freedom of Animal) นี้ เป็นที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในระดับสากล โดยเห็นได้จากที่ปรากฏอยู่ในร่างปฏิญญาสากลว่าด้วย

สวัสดิภาพสัตว์ (Universal Declaration on Animal Welfare) ซึ่งถือเป็นร่างปฏิญญาสากลที่เป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างประเทศที่มีหลายประเทศรวมทั้งกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปด้วยที่ได้ให้การสนับสนุนร่างปฏิญญาสากลดังกล่าวนี้ ทั้งนี้ร่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ (Universal Declaration on Animal Welfare) เป็นร่างปฏิญญาที่ได้ให้การยอมรับว่าสัตว์นั้นก็เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกนึกคิดดั่งเช่นมนุษย์ ฉะนั้นความต้องการต่าง ๆ ของสัตว์จึงจำเป็นต้องได้รับความเคารพและรับรอง อันเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของมนุษย์ โดยอาศัยหลักสวัสดิภาพสัตว์ 5 ประการ (Five Freedom of Animal) เพื่อใช้เป็นกลไกในหน้าที่ความรับผิดชอบดังกล่าวในข้างต้น³²

2.5 หลักเกณฑ์การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย³³

หลักเกณฑ์เรื่องการป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 เป็นเรื่องของการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ต้องเป็นการป้องกันอันตรายที่ใกล้จะถึง ดังนั้นเมื่อมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำไว้เพื่อเป็นการป้องกันอันตรายไว้ล่วงหน้าเกิดขึ้น จึงมีปัญหาว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการใช้สิทธิป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ซึ่งจะศึกษาได้จากแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาเกี่ยวกับการป้องกันอันตรายไว้ล่วงหน้า สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

2.5.1 กรณีที่ศาลถือว่าไม่เป็นการป้องกันอันตรายไว้ล่วงหน้า

กรณีคำพิพากษาที่เห็นว่าไม่เป็นการป้องกันเมื่อมีการกระทำไว้เพื่อเป็นการป้องกันอันตรายไว้ล่วงหน้า มีดังนี้คือ

1) คำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 32/2510 ผู้ตายเรียนหนังสืออยู่ที่วัดละหารซึ่งจำเลยเป็นครูอยู่ ทั้งเป็นเด็กหญิงและเป็นหลานของจำเลย มีบ้านอยู่ติดกับบ้านของจำเลย เมื่อจำเลยจึงลวดเส้นเดี่ยวและเล็กไว้ในบริเวณบ้านและปล่อยกระแสไฟฟ้าให้แฉ่นไปตามลวดนั้นเมื่อเวลาจวนสว่างผู้ตายเข้าไปในเขตร้วบ้านจำเลยและมาถูกสายไฟฟ้าของจำเลยเข้าถึงแก่ความตาย ดังนี้ จึงถือไม่ได้ว่าการกระทำของจำเลย

³² สมาคมพิทักษ์สัตว์แห่งโลก. (2550). *สวัสดิภาพสัตว์มีความสำคัญต่อสัตว์ มนุษย์และสิ่งแวดล้อม เรื่องที่เกี่ยวกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์*. เอกสารประกอบการรณรงค์ปฏิญญาสากลว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์. http://media.animalsmatter.org/media/resources/thai/thai_brochure.pdf, [2553, 31 สิงหาคม].

³³ เอกพล ปริมา. (2542). *การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย : ศึกษาเฉพาะกรณีการกระทำไว้เพื่อเป็นการป้องกันอันตรายไว้ล่วงหน้า*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 80.

ดังกล่าวเป็นการป้องกันสิทธิของตนโดยชอบด้วยกฎหมายจำเลยจึงมีความผิดฐานทำให้คนตายโดยไม่เจตนา³⁴

ตามคำพิพากษานี้ผู้เขียนเห็นว่าศาลมิได้วินิจฉัยตามหลักองค์ประกอบเรื่องการป้องกันอย่างเป็นระบบ และที่สำคัญศาลควรให้เหตุผลว่าไม่มีภัยอันตรายที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายในขณะที่จำเลยกระทำการซึ่งอ้างว่าเป็นการป้องกันมากกว่า ผู้กระทำจึงไม่มีอำนาจในการป้องกัน

2) คำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 1999/2511 (ประชุมใหญ่ ครั้งที่ 29/2511) การที่จำเลยใช้เส้นลวดที่ไม่มีวัตถุใด ๆ ห่อหุ้มจึงทางด้านบนของรั้วไม้โรงภาพยนตร์ของจำเลย แล้วปล่อยกระแสไฟฟ้า 220 โวลต์ไปตามเส้นลวดนั้น เพื่อป้องกันมิให้คนข้ามรั้วเข้าไปลอบดูภาพยนตร์ทางรูฝ้าโรงภาพยนตร์ เป็นการกระทำที่จำเลยมิได้เจตนาฆ่าแต่เจตนาทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 290 หาใช่จำเลยกระทำโดยประมาทและการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 ไม่ฟ้องว่าทำให้คนตายโดยประมาท ข้อเท็จจริงได้ความว่าทำให้คนตายโดยไม่เจตนา ต้องยกฟ้อง³⁵

ตามคำพิพากษาเรื่องนี้ โจทก์ฟ้องข้อหากระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 291 แต่ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าการกระทำของจำเลยเป็นเจตนาทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย ตามมาตรา 290 ยกฟ้องโจทก์ เมื่อพิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่องการป้องกัน การกระทำของจำเลยเป็นการกระทำไว้เพื่อเป็นการป้องกันภัยอันตรายไว้ล่วงหน้า แต่เป็นการป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่สิทธิตามข้อเท็จจริงเรื่องนี้ จำเลยไม่ได้ต่อสู้ว่ากระทำการเพื่อป้องกันและศาลก็ได้หยิบยกประเด็นดังกล่าวขึ้นพิจารณา ซึ่งหากได้หยิบยกขึ้นมาพิจารณาก็คงต้องวินิจฉัยว่ากรณีตามข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นภัยอันตรายอันใกล้จะถึงหรือไม่ ถ้าใช่ต้องพิจารณาต่ออีกว่าได้กระทำการพอสมควรแก่เหตุหรือไม่

3) คำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 4884/2528 การที่ ส. ผู้ตายได้เข้าไปในบริเวณบ่อปลาของนายจ้างของจำเลย เพื่อจะเกี่ยวหญ้า ซึ่งจำเลยไม่มีสิทธิทำร้ายผู้ตายได้เมื่อจำเลยจึงลวดไว้ ภายในรั้วลาดหนามที่ล้อมรอบบริเวณบ่อเลี้ยงปลาของนายจ้างและ ปล่อยกระแสไฟฟ้าเข้าไปตามลวดนั้นผู้ตายมาถูกสายไฟฟ้าของจำเลยเข้า ถึงแก่ความตาย ถือไม่ได้ว่าการกระทำของจำเลยเป็นการป้องกันสิทธิของผู้อื่น โดยชอบด้วยกฎหมาย จำเลยย่อมมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 290³⁶

³⁴ คำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 32/2510. หน้า 2727-2728.

³⁵ คำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 1999/2511 (ประชุมใหญ่ ครั้งที่ 29/2511). หน้า 2727-2728.

³⁶ คำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 4884/2528. หน้า 2727-2728.

คำพิพากษาเรื่องนี้ศาลให้เหตุผลแต่เพียงสั้นๆว่า “ผู้ตายเข้าไปในบริเวณบ่อปลาเพื่อที่จะเกี่ยวหญ้า จำเลยไม่มีสิทธิทำร้ายผู้ตายได้” ที่จริงแล้วศาลฎีกาควรให้เหตุผลโดยละเอียดกว่านี้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการทำความเข้าใจในข้อกฎหมายนั้น ๆ และเพื่อให้สาธารณชนที่ศึกษาคำพิพากษาสมากรเข้าใจในข้อกฎหมายนั้น ๆ ที่ศาลปรับบทมาใช้ได้ดียิ่งขึ้น ข้อเท็จจริงในคดีนี้เป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือเป็นการกระทำไว้เพื่อป้องกันภัยอันตรายไว้ล่วงหน้าหรือไม่ต้องพิจารณาเป็นขั้นตอนไป เช่นเดียวกับที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กล่าวคือ ตามข้อเท็จจริงปรากฏว่าไม่มีภัยอันตรายจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายเกิดขึ้น จึงทำให้ผู้กระทำไม่สามารถอ้างการป้องกันได้ ผู้ตายเข้าไปในบริเวณบ่อปลาเพื่อที่จะเกี่ยวหญ้า ไม่เป็นภัยอันตรายต่อทรัพย์สินของนายจ้างของจำเลย และไม่ใช่ว่าการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย ดังนั้น อำนาจกระทำการป้องกันของจำเลยจึงยังไม่เกิดขึ้น จำเลยจึงไม่มีสิทธิทำร้ายผู้ตาย

2.5.2 กรณีที่ศาลถือว่าเป็นการป้องกันภัยอันตรายไว้ล่วงหน้า

กรณีคำพิพากษาศาลฎีกาที่เห็นว่าเป็นการป้องกันเมื่อมีการกระทำไว้เพื่อเป็นการป้องกันภัยอันตรายไว้ล่วงหน้า มีดังนี้คือ

1) คำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 1923/2519 โรงเก็บของของจำเลยอยู่ในบริเวณสวนของจำเลย มีรั้วต้นพุทธรักษาเป็นแนวเขต จำเลยเก็บของอันมีค่าเช่นเครื่องยนต์สูบน้ำและอุปกรณ์อื่นๆ ไว้ทรัพย์สินที่จำเลยเก็บไว้ในโรงเก็บของเคยถูกคนร้ายลักไปในตำบลที่เกิดเหตุมีคนร้ายชุกชุม จำเลยเอาเส้นลวดขึงที่โรงเก็บของและปล่อยกระแสไฟฟ้าจากบ้านไว้เพื่อป้องกันคนร้ายผู้ตายกับพวกอีก 3 คนบุกรุกเข้าไปที่โรงเก็บของในเวลาวิกาล โดยเจตนาจะลักทรัพย์ ในมือผู้ตายมีเหล็กไขควง 1 อัน แต่ผู้ตายไปถูกเส้นลวดที่ปล่อยกระแสไฟฟ้าไว้ถึงแก่ความตายเสียก่อน มิฉะนั้นผู้ตายกับพวกย่อมลักทรัพย์ของจำเลยไปได้ นับได้ว่าภัยอันตรายที่จะเกิดแก่ทรัพย์สินของจำเลยใกล้จะถึงแล้ว ถ้าจำเลยไปพบเห็นเข้า จำเลยย่อมมีสิทธิทำร้ายผู้ตายกับพวกเพื่อป้องกันทรัพย์สินของจำเลยได้ ดังนั้น การกระทำของจำเลยจึงเป็นการป้องกันสิทธิของตนโดยชอบด้วยกฎหมาย และพอสมควรแก่เหตุ จำเลยจึงไม่มีความผิด

ตามคำพิพากษาเรื่องนี้ศาลเห็นว่าการที่จำเลยขึงลวดและปล่อยกระแสไฟฟ้าไว้เป็นการป้องกันพอสมควรแก่เหตุ เพราะมีภัยอันตรายที่จะเกิดแก่ทรัพย์สินของจำเลยและเป็นภัยที่ใกล้จะถึงแล้วและการที่ปล่อยกระแสไฟฟ้า 220 โวลต์ ศาลมองว่าเป็นความร้ายแรงเพียงทำร้ายผู้ที่จะมาลักทรัพย์เท่านั้น โดยความเป็นจริงกระแสไฟฟ้าขนาดดังกล่าวมีความรุนแรงทำให้คนตายได้ ประกอบกับหลักสมมติที่ว่า หากจำเลยอยู่ในที่เกิดเหตุในขณะที่เกิดเหตุจำเลยมีสิทธิป้องกันได้ อันเป็นแนวคิดในทางคอมมอนลอว์ ในลักษณะเดียวกันกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 32/2510

2) คำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 684/2538 ผู้ตายจะกำแพงอิฐบล็อกแล้วมุดเข้าไปในโรงงานเพื่อลักทรัพย์ของจำเลยแต่ผู้ตายไปเหยียบแผ่นไม้สี่เหลี่ยมที่มีกระแสไฟฟ้าผ่านเส้นลวดจนถูกช็อตจนถึงแก่ความตายถือว่าจำเลยได้กระทำการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายย่อมได้รับนิรโทษกรรมไม่ต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่โจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 449วรรคหนึ่ง

หมายเหตุ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 449 ผู้กระทำละเมิดที่จะไม่ต้องรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้นจะต้องกระทำไปเพื่อป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายก็ต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 กล่าวคือผู้กระทำละเมิดจะต้องกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุการณ์กระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายผู้กระทำไม่มีความผิด เมื่อผู้กระทำไม่มีความผิดทางอาญาจึงไม่จำเป็นต้องรับผิดในทางแพ่งซึ่งเป็นบทบัญญัติที่สอดคล้องกัน แต่ถ้าหากผู้กระทำละเมิดได้กระทำไปเกินสมควรแก่เหตุหรือเกินกว่ากรณีแห่งความจำเป็นหรือเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกันผู้กระทำยังต้องรับโทษเพราะถือว่าเป็นการกระทำผิดตามกฎหมายอยู่เพียงแต่ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้เท่านั้น ดังนั้นในทางแพ่งผู้กระทำละเมิดก็ยังคงต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ถูกกระทำ

3) คำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 6490/2548 แม้ขณะเกิดเหตุผู้ตายจะเข้าไปในบริเวณบ่อปลากัดของจำเลยเพื่อลักปลากัด ซึ่งถ้าจำเลยพบเห็นจำเลยย่อมมีสิทธิทำร้ายผู้ตายพอสมควรแก่เหตุเพื่อป้องกันทรัพย์สินของตนได้ แต่กระแสไฟฟ้าที่จำเลยปล่อยผ่านเส้นลวดที่ล้อมรอบบ่อปลากัดย่อมเป็นอันตรายร้ายแรงโดยสภาพซึ่งสามารถทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายได้ ส่วนทรัพย์สินของจำเลยเป็นเพียงปลากัดมีมูลค่าไม่มากนัก การปล่อยกระแสไฟฟ้าเข้าเส้นลวดกับการป้องกันทรัพย์สินของจำเลยย่อมไม่เป็นสัดส่วนกัน เมื่อผู้ตายถูกกระแสไฟฟ้าที่จำเลยปล่อยผ่านเส้นลวดดังกล่าวจนถึงแก่ความตาย การกระทำของจำเลยจึงเป็นการป้องกันสิทธิของตนเกินสมควรกว่าเหตุ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 69

จากตัวอย่างคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด สามารถสรุปหลักเกณฑ์ที่ศาลใช้เป็นแนวทางวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการกระทำไว้เพื่อเป็นการป้องกันอันตรายไว้ล่วงหน้าได้ ดังนี้³⁷

1) หากผู้ที่ถูกกระทำการป้องกันมิใช่คนร้าย ศาลจะวินิจฉัยว่าไม่มีอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมายที่จะทำให้จำเลยอ้างสิทธิป้องกันได้ ดังนั้นเมื่อไม่เข้าหลักเกณฑ์เรื่องการป้องกันจำเลยจึงไม่มีสิทธิป้องกัน การชิงเส้นลวดที่มีกระแสไฟฟ้าไว้และมีผู้ถูกเส้นลวดถึงแก่ความตาย จำเลยจึงมีความผิด

³⁷ เอกพล ปริมา. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 33. หน้า 89-90.

2) กรณีที่กระทำการป้องกันภัยอันตรายที่มีไซอันจะเกิดจากการกระทำของบุคคลไว้ล่วงหน้า ผู้กระทำไม่อาจอ้างว่าเป็นการป้องกันได้ โดยเห็นว่ามิได้มีเจตนาป้องกันสิทธิจากภัยอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมาย

3) กรณีที่ผู้ถูกระทำการป้องกันเป็นคนร้าย ศาลยอมรับว่าสามารถอ้างว่าป้องกันได้แม้จะเป็นการกระทำไว้เพื่อเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายหรือภัยอันตรายไว้ล่วงหน้า แต่เหตุผลที่ศาลหยิบยกมาวินิจฉัยได้นำหลักการสมมุติว่าถ้าผู้กระทำอยู่ในที่เกิดเหตุในขณะที่เกิดภัย จะมีสิทธิป้องกันได้หรือไม่ ซึ่งเป็นการให้เหตุผลของศาลในระบบคอมมอนลอว์

จากแนวคำพิพากษาฎีกาดังกล่าว ข้อเท็จจริงล้วนแล้วแต่เป็นกรณีที่ผู้กระทำมีเจตนากระทำการป้องกันทรัพย์สินของตนเองไว้เป็นการล่วงหน้าทั้งสิ้น แนวคำวินิจฉัยของศาลจะพิจารณาจากผู้ที่ถูกระทำการป้องกันหรือได้รับอันตรายจากการป้องกันเป็นสำคัญว่าเป็นคนร้ายหรือคนดี หากมิใช่คนร้ายก็อ้างเป็นการป้องกันไม่ได้โดยถือว่ายังไม่มีภัย หากเป็นคนร้ายจริงก็อ้างการป้องกันได้โดยถือว่ามิใช่ภัยอันละเมิดต่อกฎหมายเกิดขึ้นแล้ว และเป็นภัยที่ใกล้จะถึงเพียงแต่รายละเอียดของเหตุผลจะแตกต่างออกไปในแต่ละเรื่อง บางคำพิพากษาฎีกาก็นำหลักสมมุติอันเป็นแนวทางของระบบคอมมอนลอว์มาอ้างประกอบด้วย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการวินิจฉัยกรณีการป้องกันล่วงหน้า ศาลไทยยังคงต้องยึดหลักเกณฑ์ตามมาตรา 68 อยู่ ปัญหาที่เกิดขึ้นคือการกระทำไว้เพื่อเป็นการป้องกันภัยอันตรายไว้ล่วงหน้า ผู้กระทำไม่มีโอกาสรู้ได้ว่าผู้ที่จะเข้ามาได้รับอันตรายจากการป้องกันไว้ล่วงหน้านั้นจะเป็นเหตุร้ายหรือไม่ และการกระทำนั้นจะเป็นการกระทำที่พอสมควรแก่เหตุหรือไม่ อันเป็นความสำคัญของหลักการเผชิญหน้าภัยอันตราย เพราะจะรู้ถึงการตอบโต้ต่อภัยอันตรายที่พอสมควรแก่เหตุ³⁸

โดยประเทศไทยได้มีหลักกฎหมายและมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทารุณกรรมสัตว์ไว้ในมาตราต่าง ๆ ในหลากหลายกฎหมายซึ่งยังมีผลบังคับใช้จนถึงปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ในอดีตประเทศไทยนั้นแม้จะได้มีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ไว้ในมาตราต่าง ๆ ในหลากหลายกฎหมาย หากแต่ยังไม่มีการบัญญัติขึ้นซึ่งบทกฎหมายกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์เป็นการเฉพาะ และในปัจจุบันก็เป็นที่ยอมรับในทางสากลในเรื่องการคุ้มครองสิทธิตามธรรมชาติของสัตว์มิให้ได้รับการถูกทารุณกรรมซึ่งกระทำโดยมนุษย์จึงส่งผลให้เกิดการรวมตัวกันขึ้นเพื่อที่จะเรียกร้องให้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์โดยมีตัวแทนในการเสนอกฎหมายดังกล่าว คือ สมาคม

³⁸ เอกพล ปริมา. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 33. หน้า 91-92.

ป้องกันทารุณสัตว์แห่งประเทศไทย (Thai Society for the Prevention of Cruelty to Animals) สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (The National Legislative Assembly) ได้รับหลักการของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้

โดยจุดมุ่งหมายในการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ฉบับนี้เนื่องจากสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกและเป็นองค์ประกอบสำคัญของสิ่งแวดล้อม จึงควรได้รับการคุ้มครองมิให้ถูกระทำการทารุณกรรม และเจ้าของสัตว์ซึ่งนำสัตว์มาเลี้ยงจะต้องจัดสวัสดิภาพให้เหมาะสมตามประเภทและชนิดของสัตว์ ทั้งในระหว่างการเลี้ยงดู การขนส่ง การนำสัตว์ไปใช้งาน หรือใช้ในการแสดง เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ เพื่อให้สัตว์ได้รับการคุ้มครองตามธรรมชาติของสัตว์อย่างเหมาะสม³⁹ ได้มีมาตรการในการคุ้มครองการทารุณกรรมสัตว์ซึ่งได้บัญญัติกำหนดไว้ในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ให้ผู้ที่กระทำการใด ๆ อันเป็นการทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควร⁴⁰ และหากฝ่าฝืนผู้กระทำจะต้องมีโทษตามมาตรา 31 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁴¹ ส่วนของสัตว์ที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้จะเป็นไปตาม มาตรา 3 ที่ในพระราชบัญญัตินี้ได้ให้ความหมายของคำว่า “สัตว์” ให้หมายความว่าสัตว์ที่โดยปกติเลี้ยงไว้เพื่อเป็นสัตว์บ้าน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้งาน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นพาหนะ สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นเพื่อน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการแสดง หรือสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการอื่นใดทั้งนี้ไม่ว่าจะมีเจ้าของหรือไม่ก็ตาม และให้หมายความรวมถึงสัตว์ที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด⁴² ซึ่งผลของพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ฉบับนี้ย่อมจะทำให้สัตว์ได้รับการคุ้มครองมิให้ถูกทารุณกรรมอย่างเช่นที่เป็นมาในอดีต โดยโทษสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557

(1) มาตรา 31 กำหนดให้ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 20 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(2) มาตรา 32 กำหนดให้เจ้าของสัตว์หรือผู้ใดไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามมาตรา 22 มาตรา 24 หรือฝ่าฝืนมาตรา 23 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 40,000 บาท

³⁹ พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มาตรา 13.

⁴⁰ พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มาตรา 20.

⁴¹ พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มาตรา 31.

⁴² พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มาตรา 3.

(3) มาตรา 33 กำหนดให้กรณีศาลได้พิพากษาลงโทษผู้ใดตามมาตรา 31 หรือมาตรา 32 หากศาลเห็นว่าทำให้สัตว์นั้นยังอยู่ในความครอบครองของเจ้าของหรือผู้กระทำความผิดต่อไป สัตว์นั้น อาจถูกทารุณกรรมหรือได้รับการจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่ไม่เหมาะสมอีก ศาลอาจสั่งห้ามมิให้เจ้าของหรือผู้กระทำความผิดนั้นครอบครองสัตว์ดังกล่าว และมอบให้หน่วยงานของรัฐหรือบุคคลที่เห็นสมควรเป็นผู้ครอบครองหรือดูแลสัตว์นั้นต่อไป

(4) มาตรา 34 กำหนดให้ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 28 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 20,000 บาท

(5) มาตรา 35 กำหนดให้บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษปรับสถานเดียว ให้อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบได้

โดยในพระราชบัญญัตินี้ยังมิใช่ข้อยกเว้นสำหรับผู้ที่กระทำการทารุณกรรมสัตว์โดยการป้องกันเอาไว้ในมาตรา 21 กำหนดว่า การกระทำดังต่อไปนี้ ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ตามมาตรา 20 (6) การฆ่าสัตว์ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายแก่ชีวิตหรือร่างกายของมนุษย์หรือสัตว์อื่น หรือป้องกันความเสียหายที่จะเกิดแก่ทรัพย์สิน เมื่อพิเคราะห์แล้วผู้เขียนมีความเห็นว่า การกระทำที่เป็น การป้องกันอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินนั้น ในพระราชบัญญัตินี้ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการกระทำเอาไว้ว่าการกระทำอย่างไรถึงจะเป็นการป้องกัน และหากผู้กระทำได้กระทำไปเกินกว่าเหตุเป็นเหตุให้สัตว์ตาย หรือพิการจะมีโทษอย่างไร ซึ่งแตกต่างกับกฎหมายของประเทศเยอรมันที่กำหนดว่า หากการป้องกันนั้นได้กระทำไปเกินขอบเขต หรือเกินสมควรแก่เหตุถือว่ามิใช่การป้องกันที่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้กระทำก็จะต้องได้รับโทษตามความผิดที่ได้กระทำลงและไม่มีส่วนในการลดโทษแต่ประการใด